RELACYA Z EXAMINU
KOMMISSYI SKARBU W. X. L.
Z DWOCH LAT

Od Raty 7browey 1786. R. do Raty Marcowey 1788.

incluſive z *nią przez Deputacyą od Stanów wy-znaczoną*

ODPRAWIONEGO

W Stanach Rzpltey przez trzymaiącego w teyże Deputacyi Pioro JW. *Butrymowicza* Podſtaroſty i Poſła Powiatu Pińſkiego 1791. Roku w Mieſiącu

UCZYNIONA

Z ROZKAZU STANOW WYDRUKOWANA

w Drukarni P. DUFOUR Konſ: Nadw: J. K. Mci, Dyrektora Druk: Korp: Kad: mieſzkaiącego w Rynku Miaſta Starey Warſzawy Nro: 58.

O S O B Y

Wyznaczone do Deputacyi Kommiſſyą Skarbu W. X. L. examinuiącey.

Z SENATU.

JO. Xiążę Turski dawniey Biſkup Łucki teraz Biſkup Krakowſki.
JW. Komorowski Kaſztelan Bełſki.
JW. Suminski Kaſztelan Brzeſki Kuiawſki.
JW. Zyberk Woiewoda Brzeſki Litt:

Z STANU RYCERSKIEGO.

Z Prowincyi Małopolskiey.

JW. Pawsza Sęd: Ziem: Owrucki Poſeł Kijowſki
JW. Potocki Staroſta Tłumacki Poſeł Podolſki.
JW. Chołoniewski Stta: Kołomyſki Poſeł Bracław:
JW. Krasicki Stta: Koryt: Poſeł Czerniechowſki.

Z Prowincyi Wielkopolskiey.

JW. Krzyżanowski Woyſki i Poſeł Gnieznieńſki.
JW. Sobolewski Stta: i Poſeł Warſzawſki.
JW. Oborski Podſtoli i Poſeł Liwſki.
JW. Pikarski Stta: Korabiewſki Poſeł Rawſki ktory na początku Seymu umarł.

Z Prowincyi W. X. Lit:

JW. Grabowski Stta i Poſeł Wołkowyſki.
JW. Gutakowski Stta Kapinowſki Poſeł Orſzan:
JW. Matusewicz Kaſztelanic i Poſeł Brzeſki Lit:
JW. Butrymowicz Podſtaroſta i Poſeł Pińſki,

Który iako Protokuł w Deputacyi trzymaiący Relacyą Examinu w Stanach Seymuiących czynił w ten Spoſob:

2

NAYJASNIEYSZY KROLU
PANIE MOY MIŁOSCIWY
PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZECZYPOSPOLITEY STANY.

W Samych Seymu naſzego początkach, ieſzcze przed złączeniem ſię Izby Poſelſkiey z Senatorſką, w którey teraz Seymuiemy, wyznaczona była z Stanu Rycerſkiego przez Nominacyą JW. Jmci Pana Marſzałka Seymowego Deputacya, do Examinowania Rachunkow i czynnosci Kommiſſyi Skarbu W. X Lit: Delegowana; Oſoby do tey Deputacyi wyznaczone, w których liczbie i ja umieſzczony ieſtem, wykonaliśmy na ten czas zaraz według nakazu Prawa Przyſięgę, iako pilnie, ściśle, i ſprawiedliwie wſzyſtko examinować i wiernie wſzyſtko W. K. Mci Panu Naſzemu Miłościwemu i Stanom Seymuiącym donieść będziemy powinni, a razem na ten czas nominowani byli do teyże Deputacyi w Izbie

Senatorſkiey od W. K. Mci Pana Naſzego Miłościwego, Oſoby z Senatu, i gdy potym czynności naſze pod Prezydencyą JO. Xcia Jmci Biſkupa Krakowſkiego, naten czas Biſkupa Łuckiego zaczynaliśmy, wezwany zoſtałem od JOO. JWW. Deputowanych Kollegow moich, ażebym trzymał Protokuł i wſzelkie Deputacyi czynności konnotował.

Znayduię ſię więc teraz w dwoiakim obowiązku, raz iako Deputowany przyſięgły, drugi raz iako trzymaiący Protokuł, ażebym przy teraznieyſzey Relacyi, wſzyſtko iak naywierniey, iak nayściśley i iak nayſprawiedliwiey W. K. Mci i Prześwietnym Stanom doniosł, przeczytał, i przełożył.

W Poſtępowaniu zatym ſwoim, maiąc Deputacya naſza przed oczyma, z iedney ſtrony Prawa i Konſtytucye, które dla Kommssyi Skarbowych ſą prawidłem; z drugiey, Skarb Publiczny iako rzecz świętą i Maiątki

Obywatelſkie dotykaiącą, ſtarała ſię examinować czynności Kommiſſyi Litewſkiey tak ściśle, ażeby nic nie opuściła, coby uwagi i zaſtanowienia ſię było wartym, owſzem wolała Deputacya naſza zbytnią troſkliwością i ściſſym we wſzelkie ſzczeguły wglądaniem wykroczyć, aniżeli nie dokładnym Rachunkow Examinowaniem popełnić wyſtępek.

Nawet gdy ukażą ſię w Adminiſtracyi Skarbu Lit: takie defekta, które od dawnieyſzych Kommiſſyi przez Oſoby iuż *in Functione* niebędące, i Seymami zakwitowane zoſtawſzy wprowadzonemi, były nie iako terazznieyſzey Kommiſſyi do Exekucyi modelem; Deputacya iednak naſza tak dawnieyſzym Kommiſſyom, iako też i terazznieyſzey poczytuie za wykroczenie to wſzyſtko, na co albo wyraznego Prawa niebyło, albo Prawo w zamiarze ſwoim było zmienione.

N. S. Nie tayno Wam ieſt, że ſię rozeſzła po Kraiu Naſzym Opinia, o niedokładności

Adminiſtracyi Skarbu W. X. Lit: lecz bydź to może, że ta Opinia wſzczęła ſię i pomnoyła ztąd naybardziey, że gdy Skarb Litewſki za umnieyſzeniem ſię Dochodow w różnych gatunkach, (iako ſię niżey okaże) nie doſtatecznym bydź ſię znalazł, na wypłacenie tym wſzyſtkim, komu co, według Prawa należało; nie opłaceni mieli przyczynę użalać ſię i nieprzyiemną Kommiſſyi roznieść Opinią, lecz Deputacya naſza, lubo i ſama znayduie Defekta w Adminiſtracyi Skarbu Lit: oddać iednak muſi Oſobom Kommiſſyą Lit: ſkładaiącym te świadectwo, iż żadna z nich nie wzięła nic dla ſiebie i prywatnych ſwoich na ſzkodę Skarbu Publicznego niewyſzukiwała zyſkow.

Wiedzieć ieſzcze macie S. N. i o tym, że dla zdania Rachunkow z Lat dwóch 1787. i 1788, których Relacya teraz naſtępuie, Delegowani byli od Kommiſſyi Skarbu Lit: dway Kommiſſarze, to ieſt JW. Jmć

Pan *Morykoni*, Pisarz Wielki W. X. Lit: i JW. Jmć Pan *Ogińſki* Woiewodzic Trocki, Ci więc Delegowani Examinowaniu Rachunkow będąc przytomni, dawali Nam wiadomości i Explikacyą w tym wſzyſtkim, gdziekolwiek Deputacya naſza znaydowała oświecić ſię potrzebę, nawet gdy Ciż JWW. Delegowani, uwagi nam ſwoie w niektorych okolicznościach, iuż to na Piſmie; iuż w przełożeniach ſłownych, ale do Protokułu naſzego zapiſanych (co ſię niżey okaże) przekładali, i czynili, Deputacya naſza przyiąć one, roztrząſać, zaſtanowić ſię i Wam S. N. donieść ieſt w obowiązku; tym bardziey że te uwagi od ſamychże Kommiſſarzow wnieſione, i przekładane zoſtały.

To więc gdy Wam od Deputacyi naſzey donoſić zabieram ſię, ieſtem w potrzebie Imieniem teyże Deputacyi proſić JOO. JWW. Miniſtrow, Senatorow, i z Stanu Rycerſkiego Kommiſſyą Skarbu Lit: ſkładaiących, aże-

by nikt w ſzczegulności niebrał to do ſiebie, co w ogulności do wſzyſtkich ſtoſować ſię będzie, nawet gdy w Relacyi naſzey, będą takie Artykuły, które dochody Skarbu W. K. Mci P. N. Miłościwego dotykać będą, a Deputowanym niektórym zdaią ſię, iż niedoſyc wyraźne maią za ſobą Prawa, więc przełożenie o nich Stanom Seymuiącym od Deputacyi naſzey czynić ſię maiące, przyimieſz Miłościwy Królu za dowod czułości Obywatelſkiey, nad ściſłą Exekucyą Prawa, a tym, którzy ſą przyſięgą obowiązani, dozwoliſz wſzyſtko iak naywierniey donieść, wyłuſzczyc, i przełozyć.

Jako zaś pewni ieſteśmy że W. K. Mość Pan N. M. nie żądaſz nic więcey nadto, co Mu Prawa od Narodu nadaią, tak ſpodziewać ſię należy, że ieżeli w czym zachodzi oboiętność, i nie doſyć iaſne znayduie ſię Prawo, że to wſzyſtko wyraźnym i nie oboiętnym Prawem utwierdzonym zoſtanie, a ieżeli w czym

Dochody W. K. Mci P. N. Miłościwego ukażą ſię pokrzywdzonemi, że i to przywróconym Mu będzie, bo Narod Naſz nie może nic W. K. Mci żałować, widząc iż wſzyſtkie Dochody ſwoie obracaſz Miłościwy Panie na to, ażebyś uſzczęśliwił Oyczyznę, Kray przyozdobił i wſpomogł ubogich.

N. S. Relacya od Deputacyi naſzey nie będzie tak obſzerną, iak była Relacya Deputacyi Koronney, bo raz, że Skarb Koronny ieſt daleko obfitſzy od Litewſkiego, a za tym Przychody i Rozchody tam ſą licznieyſze; powtore, w Skarbie Koronnym znayduią ſię Artykuły takie, iakich w Skarbie Litewſkim nie maſz, to ieſt: Loteryi, Mennicy, i Stęplowanego Papieru, po trzecie, o Soli i Handlu Kommiſſya Skarbu W. X. Lit. nie miała okazyi, ani potrzeby nic mysleć, i proiektować, a za tym Relacya naſza będzie daleko krótſza, do którey przyſtępuiąc, winienem to ieſzcze Wam Stany Nayiaśnieyſze przełozyć, że to

co ieſt wydrukowano, i Wam Seymuiącym rozdano, ſą to Rachunki ogulne *Summatim* z Rachunkow ſzczegulnych wyciągnione, ſzczegulne zaś Rachunki w kilkudzieſiąt Arkuſzach znayduiące ſię ſą to te, które Deputacya naſza examinowała, z temi Tabellami ogulnemi konfrontowała, i przeexaminowawſzy zwyczaiem dawnieyſzych Deputacyi podpiſała, ale podpiſuiąc uwagi ſwoie wyraziła w tym wſzyſtkim, cokolwiek w Adminiſtracyi Skarbu Lit: poprawy, czyli obiaśnienia potrzebnym bydź ſię iey zdawało. Przyſtępuiąc za tym iuż do ſamey Relacyi, proſzę Was naypierwiey JOO. JWW. Senatorowie i Poſłowie Prowincyi W. X. Lit: Was także Prześwietni teyże Prowincyi Obywatele, tu znayduiący ſię, ażebyście ſzczegulnieyſzą do ſłuchania Relacyi naſzey dali Attencyą, bo to nas Litwinow bardziey intereſſować powinno; wſzyſtkich zas Was JOO. JWW. Seymuiących proſzę, ażebyście wzięli do Rąk Tabellę pod Tytułem

Rachunek Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: z dwóch lat od Raty 7browey 1786. do Raty Marcowey 1788. incluſive z nią podany, a ja Relacyą moią zaczynam w ten ſpoſob:

REMANENTU Rachunkiem Seymowym 1786. obiętego Zło: Pol: 291,236 gro: 27. ktory to Remanent, że nie był cały w gotowiznie, przeto z czego on ſię ſkładał, winienem Wam przeczytać z ſzczegolnych ten Remanent Rachunkow. *idq*;

Z REMANENTU Seymowego w gotowiznie. - Zło: Pol:	35,463.	gr.	8.
Z REMANENTU na Retentach pozoſtałego iako to:			
Z DOBR zmarłego Tyzenhauza Podſkarbiego Nadwornego Litewſkiego w extenuacyi będących. - - - Zło: Pol:	128,622.	gr.	11⅔
Z DOBR JP. Andrzeykowicza za Dekretem Kommmiſſyi w extenuacyi będących - Zło: Pol:	23,038.	gr.	21.
OD OFFICIALISTOW dawniey odeceſſowanych Zło: Pol:	77,802,	gr.	- ⅓
OD JP. Buynickiego Rządcy Dobr Poſtawſkich. - - - Zło: Pol:	26,310.	gr.	13
JN SUMMA REMANENTU w gotowiznie i na Retentach. - - - Zło: Pol:	291,236.	gr.	27.

Nayiaśnieyſze Stany, ſłyſzeliście że w Summie tey Remanentowey gotowemi pieniędzmi było tylko Zło: Pol: 35,463 gr: 8. Deputacya więc naſza zapytała ſię naypierwiey Kommiſſyi Skarbu Lit: czy te pieniądze były w Złocie, czyli monetą, do takowego zaś zapytania Deputacya miała te przyczyny: iż ponieważ do Seymu 1786. Złoto w Podatkach Skarbowych brane inaczey nie było, iak po Zło: 16. gr: 22. ½ więc ieżeliby ta Summa była w Złocie, znaydowałoby ſię Czerwonych Złotych ſztuk 2,117. że zaś na Seymie 1786. Czerwony Złoty podnieſiony ieſt do Zło: Pol: 18. więc na każdym Czerwonym Złotym licząc pięć groſzy Srebrnych acceſſu, byłaby Summa Zło: Pol: 2,641. gr. 7. ½ ktora chociaż ieſt małą, lecz że Skarbowi Publicznemu iſtotnie należałaby, przeto Deputacya naſza o niey przemilczeć niechciała, ale Kommiſſya Skarbu Lit: odpowiedziawſzy, że ta Remanentowa Summa, nie tylko w monecie, ale ieſzcze w Monecie Miedzianey znaydowała ſię, uſpokoiła troſkliwość w tey mierze Deputacyi.

Daley kontynuiąc Deputacya naſza Remanent z przeſzłego Seymu pozoſtały, zaſtanowiła ſię uwagą nad tym co ieſt podano w ſzczegolnych Rachunkach, deceſſem z Retentow dawnych, za Dekretami Kommiſſyi dotąd ieſzcze nie wybranych *idq;* Na Kahale Mozyrſkim Zło: Pol: 5,054. gr. 22. ½ i na JP. Intendencie Biedrzyckim dawno zawinionym Zło: Pol: 1,457. gr. 28. ⅔ ktore zaległości Deputacya examinuiąc, gdy widzi że na Kahale Mozyrſkim deces ten ukazuie ſię dla tego, iż w czaſie Konfederackich rewo-

lucyi Pogłowne i inne Podatki Zydowſkie zoſtały przez Kommendantow Dywizyi Konfederackiey wybrane, więc te pieniędze w Summie Allewiacyiney mogły bydź umieſzczone i poyść na Deces, lecz na JP. Biedrzyckim zalegaiące dotąd Zło: Pol: 1,457. gr. 38. ⅔ że nie ſą pozyſkane, Delegacya zadziwienie ſwoie Kommiſſyi okazała dla tego, iż żaden Officyant bez Kaucyi przyiętym bydź nie powinien, a tym ſamym na Kautorze tę zaległość odzyſkać należało. Prześwietna Kommiſſya Skarbu Lit: odpowiedziała iż ten JP. Biedrzycki przyiętym był, bez Kaucyi za dawnych Podſkarbich, gdyż poręki za nim, ani w Protokułach Kommiſſyi, ani w liſtach lub Dokumentach iakich, nie znayduią ſię ślady.

Jeſt tedy Opinia Deputacyi naſzey, iż Summa na Kahale Mozyrſkim zalegaiąca niema bydź więcey poſzukiwana, ponieważ ſzkody tey rewolucye Konſederackie były przyczyną lecz na JP. Biedrzyckim Kommiſſya dochodzić tey choć tak małey kwoty ieſt obligowana, tym bardziey że oſoby niektore w Deputacyi naſzey zaſiadaiące ſą wiadome, iż tenże Jmci Pan Biedrzycki w poźnieyſzym czaſie był użyty, do Adminiſtracyi w Dóbrach Byteniu zeſzłego Podſkarbiego Tyzenhauza na Skarb Rzpltey obiętych, a zatym oſoba iego, była Kommiſſyi Skarbu Lit: wiadoma.

Na dalſzy zaś czas względem beſpieczeńſtwa i pewności Skarbu Publicznego *ieſt Opinią Deputacyi naſzey ażeby Kommiſſya Skarbowa, wſzyſtkich Officyaliſtow dotąd w ſłużbie zoſtaiących, Kaucye przeyrzała i wyexaminowała, ażeby*

ieżeli ktory z przyiętych za dawnieyszych Kommissyi, albo żadney nie miał, albo miał niedostateczną, tedy takowy Officyalista Kawencyą przystawić albo ze służby oddalonym bydź powinien, gdyż lubo na JP. Biedrzyckim zaległo było tylko Zło: Pol: 1,457. gr. 28. $\frac{2}{3}$ ale ta zaległość była początkiem że na poźnieyszych Officyalistach to iest: JP. Buynickim, Orzesce, Czyżu, Zdzitowieckim, i innych zalega i ginie Rzpltey Zło: Pol: 97,599. gr. 25. $\frac{1}{6}$ iako się poniżey wyszczegolni i okaże.

W tym mieyscu Deputacya nasza ieszcze iedną okoliczność Wam S. N. przekłada, iż dostrzega, że Kommissya Skarbu Lit: zawinione przez niekorych Officyalistow Summy, przysądziwszy Skarbowi na ich Dobrach, zamiast poszukiwania tych Summ co nayprędszego, na raty one rozłożyła i tymże samym Officyalistom w Possessyą te Dobra oddawszy częściami wybiera, tak iako uczyniła z Dobrami JP. Andrzeykowicza, ktory trzydzieści kilka tysięcy zawiniwszy, co Rok po Zło: Pol: 1915. opłaca; a zatym zadziwienie w tym swoie Kommissyi Deputacya okazała, lecz Prześwietna Kommissya Skarbu Lit: odpowiedziała, że niema wyraźnego Prawa, ażeby Dobra i maiątki zawinionych Officyalistow konfiskować mogła; *ieżeli tedy tak iest, potrzebne w tey mierze wyraźne Prawo konfiskować maiątki Officyalistow dozwalaiące*, bo inaczey Skarb Publiczny będzie zawsze szkodował, gdyż Officyalista zawiniony, nie tylko kary tym sposobem nie odniesie, ale ieszcze ma zysk,

wziąwszy razem Skarbowe pieniądze, a opłacaiąc ie Ratami i bez Procentu.

Nayiaśnieysze Stany! Deputacya nasza przynosi Wam w tym mieyscu względem Officyalistow Skarbowych iedno zapytanie, ktore rozwiązać Waszym będzie obowiązkiem to iest: Co Rzpltey pożytecznieyszym? Co Skarbowi Publicznemu iest bespiecznieyszym? czy kiedy Nominacya Officyalistow Skarbowych dziać się będzie pluralitate *Votorum* na Kommissyach iak Prawo 1764, mieć chciało? czyli też kiedy ta Nominacya, dependować ma od iednego Prezyduiącego, iak Konstytucya 1775. nakazuie? *Zdaie się zaś, że gdy za złe sprawowanie się Officyalisty, Kommissya karę na niego rozciąga, gdy szkodliwego oddalić iest mocna, i gdy iednym słowem odpowiadać cała Kommissya za Officyalistow iest obligowana, iakże do Nominacyi ich skład Kommissyi w komplecie swoim według Prawa należeć niema?* Zakończywszy więc Deputacya nasza roztrząsanie i uwagi względem Remanentow Skarbowych, daley tak w examinowaniu Percepty postępuie.

Podymnego Generalnego z dwoch Lat weszło do Skarbu Zło: Pol: 4,165,370. w tym Artykule nic Deputacya nie znalazła do zastanowienia się, gdyż on z Rachunkiem przeszłych dwoch lat iest zgodny.

Czopowego Taryffowego, czyli 10. grosza z Karczem w dwoch leciech weszło do Skarbu Zło: Pol: 552,600.

gr. 8. 4/6 Ten Artykuł w teraźnieyszych dwoch leciech uczynił do Skarbu mniey Zło: Polskich 11,478. gr. 15. 1/6 ktory to Deces examinuiąc Deputacya znalazła że on pochodzi przez Allewiacye dla przypadkow ognia niektorych mieysc, a w szczegolności pogorzałego Miasta Słucka, na ktorym samym na Rok przez lat 10. iest umnieyszono Zło: Pol: 3,826. gr. 15. i Kommissya Skarbu Lit: te umnieyszoną Summę kładzie osobno, nie inkluduiąc iey do Summy Allewiacyiney, *dla tego Deputacya w tym mieyscu tę reflexyą sobie uczyniła, że ponieważ Konstytucya 1776. Roku w Tabelli Expensow na Konflagraty i Allewiacye Zło: Pol: 60,000. co rocznie wyznaczyła, więc ten Deces i drugie dla zgorzenia Miast czynione w tey Allewiacyiney Summie powinny były bydź umieszczonemi* inaczey byłoby szkodą Skarbu, Allewiacye czynić udzielne, a 60,000. Zło: Pol: expensować gratyfikacyami lub innych gatunkow wydatkami, tak iako Kommissye Skarbu Lit: dotąd czyniły, *potrzebne więc ostrzeżenie iest w czas dalszy, ażeby Kommissye Skarbowe zamiarow funduszowych Prawem wyraźnie naznaczonych, nigdy nie odmieniały, bo gdyby tak było, nieszczęśliwi Obywatele przypadkami ognia, wody, i innemi dotknięci, nie mieliby od Rządu Prawem zabespieczoney sobie pomocy, nie mieliby w Podatkach Skarbowych ulgi, nawet gdy Prawo 1764. nakazuiąc czynić Allewiacye, zastrzega, iż w ten czas tylko, ta solga w Podatkach następować powinna, kiedy większa polowa Miasta lub Wsi ogniem spłonie, a bywaią przypadki, że czasem choć mnieysza liczba Domow, ale możnieyszych spali się, bywaią także i takie przypadki: że iednym albo*

kilko Domami do liczby polowiczney ogień nie zaymie, i na ten czas Allewiacya podług Prawa zyskaną bydź nie może, więc Deputacya nasza przekłada Wam S. N. swoie uwagi. że te Prawo poprawione bydź powinno, upewniaiąc Obywatelow, że w każdym przypadku ognia choćby do połowy Domow niedoszło, Allewiacya czyniona bydź ma, zawsze iednak za poprzedzoną od Kommissyi zesłaną Lustracyą, bo to znowu zapewniać będzie, że w bagatelnym przypadku, Obywatel niezechce ponosić subiekcyi i kosztu, prosić o Lustracyą i oną sprowadzać.

Pogłownego Zydowskiego w tych dwoch latach weszło do Skarbu Zło: Pol: 672,072. Ten przychod nie dał żadney okazyi Deputacyi naszey do zastanowienia się, ponieważ nie tylko, że go w tych dwoch leciech nic nieubyło, ale ieszcze przybyło wyżey Zło: Pol: 142. gr. 15. przybyło zaś dla tego, że JW. Jmć Pan Bernowicz Sędzia Ziemski Nowogrodzki godny nasz Kolega założywszy w Dobrach swoich Bobownia nazwanych Miasteczko, Fabrykę Sukienną w nim utrzymuie, i tym sposobem Ludność sobie sprowadza, przeto w tym Miasteczku osiadło kilkunastu Zydow z Zakordonu przybyłych, ktorych tenże JW. Kolega nasz pod Lustracyą poddawszy Pogłowne tym sposobem Skarbowi Publicznemu powiększył.

Kwarty sowitey z Krolewszczyzn weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 2.230,785. gr. 19. ⅞ Ten Artykuł wielkiego potrzebuie zastanowienia się i doskonałey rozwagi,

chociaż bowiem w tych dwoch latach ieſt więcey tego przychodu od dwoch lat poprzedzaiących Zło: Pol: kilkanaście tyſięcy, ktore na zawakowanych i do Skarbu na 50. lat licytowanych przybyły Krolewſzczyznach, ubyło iednak w gatunku tego Dochodu na Rok Zło: Pol: 39,469. gr. 8. $\frac{2}{6}$ a to tym ſpoſobem.

Poſſeſſye dożywotnie i lenne przez Tatarow w Wielkim Xięſtwie Litewſkim poſiadane, obrocone ſą dla nich w Dziedzictwa, Konſtytucyą 1786. Roku Titulo *wzgląd na zaſługi Narodu Tatarſkiego.* To więc co oni do Daty tego Prawa płacili ſowitey kwarty, iuż iako z Dziedzictwa płacić zaprzeſtali, ubyło więc na tym co Rok Zło: Pol: 2,224. gr. 16. $\frac{2}{3}$.

W Powiecie Bracławſkim część Staroſtwa iednego Opeſkim zwanego, Dekretem Aſſeſſoryi W. X. Lit. przyſądzona ieſt do Dziedziczney maiętności, obok tego Staroſtwa leżącey i przez tegoż ſamego Staroſtę dzierżaney, na ktorey to przyſądzoney części, Kommiſſya Skarbu Lit: uczyniła Allewiacyi w kwarcie na Rok Zło: Pol: 1,822. gr. 20. ale tę Allewiacyą Kommiſſya Skarbowa uczyniła zawcześnie, bo Proceder w Aſſeſſoryi o to rozpoczęty, nie ieſt ieſzcze zupełnie ukończonym.

W Woiewodztwie Brzeſkim Litewſkim, dwa całe Staroſtwa Kamienieckie, Błudeńſkie i część trzeciego Rewiatyckiego także Dekretem Aſſeſſoryi W. X. Lit: w Roku 1787.

Mca

Mca 8bra 26. dnia zapadłym, do Ekonomii Brzeſkiey pod Tytułem odeſzłych Awulſow ſą przyſądzone, na ktorych upada Skarbowi Publicznemu na Rok Zło: Pol: 31,186. gr. 23. $\frac{3}{6}$.

Prawo 1786. wyżey wſpomnione; nadaiące Tatarom Dziedzictwo ich Poſſeſſyi, kazało do Ekonomii J. K. Mci przyłączyć dwa Staroſtwa, iedno w Koronie, a drugie w Litwie, w nadgrodę tych Poſſeſſyi, ktore Tatarowie w śrzodku Wioſek Ekonomicznych trzymali, w ſkutku więc tego Prawa przyłączono iuż do Dobr Stołowych J. K. Mci w Woiewodztwie Trockim do Ekonomii Olickiey Dzierżawę Mokniuny płacącą na Rok Kwarty Zło: Pol: 1,133. gr. 15. a w Woiewodztwie Brzeſkim do Ekonomii Brzeſkiey przyłączono Staroſtwo Ziołowſkie, ktore płaciło na Rok kwarty Zło: Pol: 1,550. gr. 27. $\frac{2}{6}$.

Owożto ſą części ubytku ſowitey Kwarty w Krolewſzczyznach, nad ktoremi Deputacya naſza zaſtanawiaiąc ſię rozbierała ſzczegolnieyſze w tey mierze uwagi, a nayprzod zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu Lit. czy miała w Aſſeſſoryi Litewſkiey Plenipotenta ſwoiego w tenczas, gdy te Procedera w tym Sądzie agitowały ſię, gdyż na tym uważała beſpieczeńſtwo całości Skarbu Publicznego, albowiem Strony rozpoczynaiąc Procedera tego gatunku, zyſkuią Dekreta *in praejudicium* trzeciego to ieſt Skarbu Lit: ktory utraca zaraz Dochod ſwoy, ſkoro część iaka Staroſtwa odmieni ſię i albo do

Dziedzictwa, albo do Ekonomii przeydzie, Prześwietna Kommissya Skarbu Lit: odpowiedziała, że Plenipotenta przy Sądach Assessorskich nie trzyma, bo niemiała Prawem wyznaczoney dla Niego pensyi, lubo zaś Konstytucyą 1776. ustanowiony iest Plenipotent Skarbowy z Pensyą na Rok Zło: Pol: 2,000, ale to ten, ktory przy Kommissyi znaydować się powinien, pilnuiąc zawsze Spraw Skarbowych w tym Sądzie.

W tym mieyscu Deputacya nasza przynosi Wam S. N. Opinią swoią, że takowy Plenipotent przy Sądach Assessorskich bydź zawsze powinien, dla ktorego Pensyą Prawem ustanowić należy, i dla tego to postąpiła przezornie Prześwietna Kommissya Skarbu Koronnego, że niemaiąc podobnież takiego Plenipotenta, a sama własną mocą niechcąc Jego Kreować zapytała się w tym przeszłey Rady Nieustaiącey, i wziąwszy od niey rezolucyą, Plenipotenta tego ustanowiła i przy Sądach Assessorskich onego trzyma, a gdy podobnie Kommissya Skarbu W. X. Lit: nie postąpiła, Wy Stany Seymuiące dopełnić to powinniście bo to zabespieczy całość Publicznego Skarbu, Deputacya iednak nasza dla oszczędzenia wydatkow Skarbowych przynosi Wam ieszcze i tę uwagę, iż możecie obowiązać Instygatorow Litewskich z ktorych ieden iest płatny i bierze na Rok Zło: Pol: 6,000. ażeby on tych Procederow pilnował. Uczyńcie więc S. N. iak Wam się zdawać będzie, a Deputacya to tylko przekłada, co sądziła bydź swoią powinnością. Dodaie zaś to Deputacya, że niezliczone są sposoby, ktoremi Starostwa i Krolewszczyzny na-

turę ſwoią odmieniaią, a tym ſamym Skarb Publiczny uſzczupla ſię; *potrzebny więc ieſt względem tego mocny na czas dalſzy warunek.*

Daley roztrząſaiąc uwagi nad Deceſſami Staroſtw, Deputacya gdy przyſzła do Deceſſu trzech Staroſtw, Kamienieckiego, Błudeńſkiego i Rewiatyckiego do Ekonomii Dekretem Aſſeſſorſkim wyżey wſpomnionym przyſądzonych, ieden z Deputowanych dziś w Gronie naſzym nieznayduiący ſię JW. JPan Potocki Staroſta Tłumacki Poſeł teraz u Dworu Szwedzkiego wnioſł, ażeby Dekret ten Aſſeſſorſki był roztrząśniony, bo będąc Aſſeſſorem Litewſkim na tenczas gdy ta ſprawa ſądziła ſię, pamięta iż w tym Dekrecie względem Dochodu Kwarty, gdzie ma bydź płacona, oboiętne ſą wyrazy, rezolucyi Stanow potrzebuiące, dowodził nawet, że tymże Dekretem dożywocia Poſſeſſorom uprzywileiowanym, gdy ſą zabeſpieczone, tym ſamym i Kwarta do Skarbu Publicznego należeć powinnaby; Deputacya więc naſza przeczytawſzy ten Dekret, lubo znayduie w nim te oboiętności ktore przekładał wſpomniony wyżey JW. Potocki, ale te oboiętności pochodzą nie z iſtoty rzeczy, lecz ze ſpoſobu w iakim Dekret ten Aſſeſſorſki ieſt napiſany, Deputacya bowiem naſza przełożeniem od Kamery J. K. Mci ſobie uczynionym zoſtała przekonaną, że te Staroſtwa ſą iſtotnemi od Ekonomii Brzeſkiey Awulſami, gdyż Konſtytucya 1588. pod Tytułem *Ordinatio o Prowentach Krolewſkich*, wymienia iż do Brześcia należy Kamieniec a Dy-

ploma pod Rokiem 1588. i Lustracye Rewizorow Krolewszczyzn pod tąż Datą wyrażaią, że do Kamieńca należały Błudeń i Rewiatycze, co wszystko w poźnieyszym czasie za Przywileiami dożywotniemi chodzić zaczęło, wypada zatym że nie tylko Kwarta z tych Starostw do Ekonomii należy, ale ieszcze Skarb J. K. Mci może mieć pretensyą do Skarbu W. X. Lit: za odbieraną z tych Starostw Kwartę od czasu iey ustanowienia aż do Daty Dekretu.

Tu ieszcze iedną uwagę Deputacya nasza przełożyć Wam S. N. ma za obowiązek a to nad Konstytucyą 1786. za Possessye Tatarskie w Ekonomii znayduiące się a w Dziedzictwo dla nich zamienione, dwa Starostwa iedne w Koronie, drugie w Litwie w nadgrodę do Ekonomii przyłączyć dozwalaiącą, ktora to Konstytucya mieć powinnaby obiaśnienie, bo iest oboiętność, raz względem tego czy iedne Starostwo Koronne ma bydź do Ekonomii przyłączone, czy Starostwa Litewskie maią to całkiem Skarbowi Ekonomicznemu nadgrodzić? powtore względem Intraty, iakiey te Starostwa bydz maią? gdyż Konstytucya 1786. iest ustanowioną *ad mentem* Prawa 1768. pod Tytułem *Lokacya Tatarow*, ktora dwa także dla nich iedne w Koronie drugie w Litwie przeznacza Starostwa, i tych Starostw Intratę tylko po 10,000. Zło: Pol: ogranicza, kiedy iednak poźnieysza 1786. Konstytucya, nie iuż do 10,000. Intraty Starostwa, ale do takiey Intraty iaką czyniły Posses-

ſye Tatarſkie w Ekonomii znayduiące ſię regulować każe, więc Deputacya bliżey ieſt tego rozumienia, że oſtatnie Prawo do Exekucyi przywiedzione bydź powinno i Staroſtwa te do Intraty Poſſeſſyi Tatarſkich regulowane bydź muſzą; Deputacya zatym naſza chciała mieć wiadomość iaką Intratę Poſſeſſye Tatarſkie w Ekonomiach znayduiące ſię czyniły i o to zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: ktora odpowiedziała, że Luſtracye tych Poſſeſſyi znayduią ſię *in Archivo* w Grodnie i będą ſprowadzone.

W tym zaś czaſie gdy o to Deputacya Kommiſſyi zapytała, Oſoby Kamerę J. K Mci ſkładaiące, uwiadomiły Deputacyą, iż po zapadłey Konſtytucyi 1786. Poſſeſſye Tatarſkie w Ekonomiach znayduiące ſię w Dziedzictwo dla nich zamieniaiącey, Kamera J. K. Mci rekwirowała zaraz Kommiſſyą Skarbu W. X. Lit: ażeby do tych Poſſeſſyi Tatarſkich wyſłała Luſtracyą dla weryfikacyi Intraty, co też ieſt dopełniono i wylikwidowano zoſtało, że te Poſſeſſye czyniły na Rok Zło: Pol: 52,887. gr. 21. ⅞ a tak w proporcyą tey Summy Staroſtwa maią bydź do Ekonomii przyłączone; że zaś wſpomniona Konſtytucya każe iedne tylko w Litwie oddać Staroſtwo, a iuż dwa ſą przyłączone, to ieſt Dzierżawa Mokniuny i Staroſtwo Ziołowſkie, ktore wſzelako ieſzcze nie czynią połowy Intraty Poſſeſſyi Tatarſkich, Deputacya więc naſza znayduiąc to przeciwko Prawu, zapytała ſię o to Kommiſſyi Skarbu Lit: ktora dała odpowiedź iż zaſzła rezolucya Rady pod Datą 1787.

13

Marca 9. dnia tłumacząca te Prawo, i pozwalaiąca Kommiſſyi choć kilka Staroſtw do Ekonomii przyłączyć, aby tylko Summa ich Intraty nie przenoſiła więcey nad Intratę Poſſeſſyi Tatarſkich.

Młynowęgo w tych dwoch leciech weſzło do Skarbu Zło: Pol: 63,732. Ten Artykuł nic Deputacyi naſzey nie zaſtanowił, bo w niczym nie ieſt odmienny od przeſzłych dwoch lat, i ani go przybyło ani ubyło iak dawniey.

Czynſzu z Miaſt pokaſſowanych Magdeburkow, weſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 63,374. gr. 25. $\frac{2}{6}$ Ta Summa lubo ieſt w tey Tabelli położona iak dawniey, ale ona iuż odtąd do Skarbu Publicznego w ſwoiey całości przychodzić niebędzie, bo ieſt na iey Deceſſu na Rok Zło: Pol: 3.600. a to takowym ſpoſobem: w Mieście Kamieńcu Litewſkim była Magdeburya, ktora gdy Prawem 1776. ſkaſſowaną zoſtała, Dochod iey według tegoż Prawa do Skarbu obrocony zoſtał, lecz w poźnieyſzym czaſie gdy Staroſtwo Kamienieckie razem z dwoma innemi do Ekonomii Brzeſkiey zoſtało przyłączone, iako wyżey ieſt Wam S. N. doniesiono, więc i Dochod ſkaſſowanego Magdeburka Kamienieckiego, do teyże Ekonomii ieſt applikowany.

Cła z Komer ſpławnych i Lądowych w tych dwoch leciech weſzło do Skarbu Zło: Pol: 1,716,812. gr. 18. $\frac{2}{6}$ ten Artykuł zaſtanowił także uwagę Deputacyi z wielorakich przyczyn i ściągnął iey ſzczegolnieyſze roztrząſanie, bo

też wart ieſt, ażeby i S. N. nad nim zaſtanowiły ſię, a nayprzod uważaiąc, iż tych Dochodow Celnych weſzło mniey w tych dwoch leciech Zło: Pol. 300,068. gr. 11. ⅓ iak w leciech dwoch poprzedzaiących, zapytała ſię Deputacya naſza Kommiſſyi Skarbu Lit: dla czego ten *defficit* tak znaczny w tych dwoch ukazał ſię leciech, odpowiedź więc Kommiſſyi była na to takowa:

Percepcya Podatku Celnego, iako od okoliczności czaſu ſprzyiaiącego Handlu zawiſa, tak rożnica tey Percepcyi zawſze odmienną bydź muſi. Doſtatek Produktow Kraiowych, przez obfite urodzaie pomnożonych, i łatwość w wyprowadzeniu za Granicę pomyślnym czyniąc Handel exportacyi; co do Importacyi Towarow Zagranicznych obfitſze otwiera potrzeby, pomnożony przeto Handel, pomnaża źrzodła Dochodow Skarbowych; dyfferencya w Cle między Perceptą i Rachunkiem Seymowym 1786. a Rachunkiem 1788. Roku podanym, pokazuiąca mnieyſzy Dochod Cła w Rachunku 1788, iedynie z tego powodu wypływa, że Rok 1787. był Rokiem w Produkta Zbożowe karyſtyinym, że oraz dla złey w całey Zimie drogi, do Exportacyi tych Towarow, iakie bydź mogły do przedania, był trudnym, zmnieyſzony więc przez to Handel, ſtał ſię przyczyną rożnicy Ceł do Roku 1785. w ktorym nayobfitſze urodzaie pomnożywſzy wywoz Produktow Kraiowych, więkſze dla Skarbu Publicznego przynioſły Dochody, w Roku zaś 1787. oſobliwie Xięſtwo Zmudzkie i przyległe iey Powiaty, ſmutnego doświadczaiąc loſu w nieurodzaiach kary-

14

ſtyą i głod czyniących, nie mogły przyczynić podobney w Cle Intraty, iak dawnych lat będąc w Produkta Kraiowe bogate uczyniły; Te ſą iſtotne powody rożnicy Ceł w Rachunku 1788. Roku, bo przyczyny Handel tamuiące i nie czyniące onemu pomyślności, ſą przyczynami upadku Percepcyi Celney.

Po odebraniu takowey odpowiedzi Deputacya roztrząſała dalſze ſwoie względem Prowentow Celnych uwagi, z ktorych była naypierwſza ta, iż utrzymanie Officyaliſtow rożnych na Komorach, koſztuie Skarbowi nadto wiele, bo piąty groſz całey Percepty na nich odchodzi, gdyż iak widać z tey Generalney Tabelli, weſzło do Skarbu na Rok z Cła Zło: Pol: 858,406. gr. 9. $\frac{1}{6}$ a Expenſu na utrzymanie Officyaliſtow Celnych ieſt na Rok Zło: Pol: 201,669, więc trzebaby ſzukać ſpoſobu iak to poprawić i iak Komory lepiey urządzić, a w tym zamiarze JW. JPan Ogińſki Woiewodzic Trocki Kommiſarz Skarbowy W. X. Lit: w czaſie Urzędowania ſwoiey Funkcyi, obieżdżał i luſtrował niektore Komory Litewſkie, a to dopełniaiąc zebrał uwagi ſwoie względem urządzenia Dochodow Celnych, i te uwagi wydrukowawſzy i *in Publicum* wydawſzy, Deputacyi naſzey podał, Deputacya więc naſza ſądzi bydź ſwoią powinnością takowe uwagi Waſzey S. N. przełożyć wiadomości, ktore ſą naſtępuiące.

1mo. Aby dla wſzyſtkich Officyaliſtow Celnych Kommiſſya Skarbu W. X. Lit: dokładną przepiſała Inſtrukcyą z wy-

z wyſzczegolnieniem obowiązkow do każdey z Oſob na funkcyi przywiązanych, bez tych albowiem przepiſow ani Officyaliſta pewnych do ſprawowania ſię mieć niemoże reguł, ani też Kommiſſya do śledzenia, w czym bydź może ktory Officyaliſta wykraczaiącym, Przewodnika pewnego nie ma.

2do. Nierząd wewnętrzny Komory każdey, owocem ieſt nieczułości Intendenta, uporządkowanie zaś całey Repartycyi, dziełem bydź ſzczegolnie może Superintendenta, iako Goſpodarza Repartycyi i naypierwſzego Zwierzchnika między Officyaliſtami Celnemi.

Nie doſyć więc, ażeby Superintendent obieździał cztery razy do Roku lokacye, wſzyſtkie pod iego Zwierzchniſtwem będące, ale konieczna wypadałaby potrzeba, aby nie oddalaiąc ſię od ſwoiey Repartycyi, ciągle ſię w niey znaydował, a to iuż dla bliżſzego i zręcznieyſzego poſtrzegania Officyaliſtow, Subalternow, iuż dla częſtſzego i nieſpodziewanego przeglądania, w iakim ſię ſtanie Xięgi i Rachunki znayduią, iuż na oſtatek dla załatwienia przypadkow wydarzyć ſię mogących lub przynaymniey rychleyſzego o nich do Kommiſſyi zaraportowania.

3tio. Władza kreowania niżſzych Officyaliſtow, przywłaſzczona Superintendentom, oprocz wielorakich nieregularności, ktorych ſtaie ſię przyczyną, te nayiſtotnieyſzą

i naywięcey dobremu porządkowi uymy czyniącą przynosi krzywdę, że Superintendent otacza się osobami więcey ku niemu niż ku Interessom Skarbowym, przywiązanie czuiącemi, ktore przez boiaźń kary, lub utraty mieysca, taić naywiększe przestępstwa i krzywdy Skarbowe zwykły, z tego więc względu przy skroceniu mocy J. P. P. Superintendentom, do kreacyi tych Officyalistow, przydać należałoby do przysięgi niższych Officyalistow ten Punkt, *iż o czymby tylko wiedział lub słyszał, coby szkodę Skarbowi bądź przez wyższego bądź przez niższego Officyalistę nawet do inney Repartycyi należącego przynieść mogło, do wyższey Zwierzchności czy to czasu zsyłanych Lustracyi czyli też na prośt do Kommissyi raportować z obowiązku przysięgi powinien będzie.*

Ten Punkt należałoby nawet oddać do przysięgi wyższych Officyalistow i samey Kancelaryi Kommissyiney, ktorym przytrafić się może, dowiedzieć się o wydarzonych rożnych nieprzyzwoitościach, częstokroć przed Kommissyą taionych dla niemiłey nikomu Delatora postaci.

4to. Odwożenie przez JPP. Superintendentow Dochodu z Importancyi Celnych, dwa razy szczegolnie do Roku, nie raz bywało przyczyną naywiększych nieregularności, tym to albowiem sposobem, zostawuiąc pieniądze Skarbowe w ręku Officyalistow, otwiera się im sposobność do tykania tychże pieniędzy na swoią potrzebę, do używania onych na posługę przyiacielską, do czynienia kredytow, do

uwikłania się w rożne kabały i facyendy, do zadłużenia się na ostatek, i zadecessowania takiego, w iakie tak wielu Officyalistow a zwłaszcza w tym czasie wpadło. Z tych więc wszystkich względow, rozumiałbym bydź rzeczą nayprzyzwoitszą, aby Superintendent obieżdżaiąc co kwartał wszystkie Repartycyi swoiey lokacye, Importancyą Celną razem zabierał i na końcu kwartału oną do Kassy generalney w Grodnie będącey transportował.

5to. Ale naylepsze i naydokładnieysze Przepisy bez ścisłego dostrzegania Exekucyi, czcze i bezskuteczne będą: nie dosyć więc, aby Kommissya ogolne i szczegolne dla każdego Officyalisty przepisała reguły, nie dosyć aby zupełnie na JPP. Superintendentach polegała, trzeba procz tego ożywiać czułość każdego Officyanta, odbywaiąc co dwa lata przynaymniey Lustracyą wszystkich Komor, a to bądź przez udzielnych Lustratorow, bądź przez Pisarzow Skarbowych, bądź przez samychże Kommissarzow, ktorym pewnie chęć pełnienia tak użyteczney posługi, przewodniczyć będzie do odstąpienia wszelkiey za to nadgrody, przestaiąc na tey nader słodkiey satysfakcyi, ktorą nayżywiey serce szlachetnie myślące czuie, gdy się wewnętrznie przeświadcza, że powinności swoiey zadosyć uczynić mogło.

To są uwagi wspomnionego wyżey Obywatela a razem Kommissarza Skarbowego JW. Ogińskiego, ktoremu Deputacya nasza te ieszcze oddaie świadectwo, iż on ob-

iechawſzy kilka Komor Litewſkich to ieſt: Jurborſką, Wierzbołowſką, Kwetkowſką i Połągowſką ich Luſtracyą, nie tylko że żadnego funduſzu ze Skarbu Kommiſſyi na expens podroży nie wziąwſzy, odbył i zluſtrował, Inſtrukcyą doſtateczną dla Officyaliſtow każdey Komory opiſał, Inwentarze iak naydokładnieyſze wſzędzie na Komorach ſporządził, ale nawet Mappy, tak ſzczegolne każdey Komory z opiſaniem doſtatecznym Przykomorkow, Straż i całey Pozycyi, lecz i tego wſzyſtkiego razem, Mappę generalną odryſować kazawſzy, a to wſzyſtko ſwoim włáſnym dopełniwſzy koſztem, oddał to do Archiwum Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: czyniąc zaś o tym Delegacyi naſzey ſwoie donieſienie, gdy przyſzło do opiſania Komory Połągowſkiey, przeczytał ſwoy Raport do Kommiſſyi podany, w ktorym wyraził, iż Polſka naſza ma ieſzcze Brzeg Morza Baltyckiego, na Zmuydzi w Dobrach Połonga nazwanych przy Wſi Swięta, gdzie i Rzeka tego nazwiſka doſyć ſzeroka i głęboka do Morza wpada; z tego więc opiſania pokazuie ſię, że Rzplta naſza, gdyby była w lepſzym Stanie, mogłaby mieć ieſzcze ſwoy właſny Port na Morzu Baltyckim, a wyexaminowawſzy dobrze rzeki i ſtrumyki w tamtey ſtronie znayduiące ſię, ieſt podobieńſtwo, że mogłby bydź kanał od Niemna do Rzeki Kroży, Wenty, Windawy lub inney iakiey dla Kommunikacyi z Niemna do Morza Baltyckiego w tamtych ſtronach, co byłoby naywiękſzą ſzczęśliwością Litwy. Całe tedy to dzieło, obiechanie, zluſtrowanie, opiſanie, i wymappowanie czterech wſpomnionych Komor, iako ieſt

dziełem z pracą i znacznym kosztem odbyte, tak spada obowiązek na Deputacyą naszą, ażebyśmy Stanom Seymuiącym o tym donosząc zasługi tego Obywatela Nayiaś: Panu rekomendowali.

Daley kontynuiąc Deputacya swoie względem Ceł uwagi, znalazła szkodliwością dla Kraiu, że Komory i Przykomorki Celne, między Litwą i Koroną są ponaznaczane; te bowiem w śrzodku Kraiu Komory, tamuią i ściskaią Handel wewnętrzny i daią niezliczone okazye Pisarzom, Strażnikom, na Przykomorkach zdzierania Handluiących pod pretextem wybierania Cła na Granicy, nieuważaiąc, że to Cło na Granicy z cudzym Kraiem, nie zaś między Koroną i Litwą brane bydź powinno, a te Cło wewnętrzne, naybardziey dla Handlu Prowincyi W. X. Lit: gdy iest szkodliwe, powszechnym zatym iest żądaniem tak Obywatelow, iako też i Posłow tey Prowincyi, ażeby Komory i Przykomorki między Koroną i Litwą zniesione zostały.

Dalsza uwaga Deputacyi naszey była i ta w okoliczności Celney a to względem układu Kommissyi Skarbowey W. X. Lit: nakazuiącego, wszystkim Kupcom po Towary z Litwy do Korony iadącym, branie Paszportow z Grodna od sameyże Kommissyi, inaczey iadący Kupiec do opłaty podwoynego Cła Koronnego i Litewskiego był obligowany. Te urządzenie Kommissyi iest naywiększym Handluiących z Litwy do Korony uciśnieniem i w tym mieyscu

czytany był Punkt z Inſtrukcyi Powiatu Pińſkiego do tey okoliczności ſtoſowny, ktory znayduie ſię w tych ſłowach.

Rożnica Inſtruktarzow Celnych Koronnego z Litewſkim i udzielność Dochodow Skarbow Oboyga Narodow, gdy przez doſtrzeganie całości ich bez znieſienia ſię między ſobą, Handel Powiatu Pińſkiego zatrudniaią, mianowicie przez nakazane branie Paſzportow z Kommiſſyow, bez ktorych Kupcy opłacie Cła podwoynego ulegać muſzą, dopraſzać ſię będą JPP. Posłowie, ażeby Prześwietne Kommissye śrzodek wynaleść raczyły, ktorymby i Dochody Skarbom należycie ubeſpieczyły ſię i handluiący od zatrudnień wolni byli, osobliwie ſtarać ſię będą JPP. Posłowie, ażeby Komory i Przykomorki między Koroną i Litwą znieſione zoſtały.

Z ktorego to punktu dowodzi ſię iſtotnie, że Kray Litewſki po nad Granicą Korony leżący a wſzczegolności Kray Poleſki z Wołyniem graniczący, i ztamtąd ſol, wełnę, i Bakalie rożne z Wołoſzczyzny przychodzące biorący, albo żadnego Handlu mieć nie będzie, albo Handluiący do podwoynego Cła będą przymuſzeni, bo iakże pretendować, ażeby ten, co iechać chce po woz wełny, ſoli lub rodzynek, wprzod iechał do Grodna dla wzięcia Paſzportu od Kommiſſyi, i tam ieſzcze kilka dni na niego czekał? lecz te obydwie Inkonweniencye Handlowi wewnętrznemu ſzkodliwe to ieſt: ździerſtwa na Komorach i Przykomorkach,

tudzież przymus brania Paszportu, pochodzi ztąd, że Komory i Przykomorki są w śrzodku Kraiu na Granicy Korony z Litwą, ktore znieść konieczna wypada potrzeba, tych zaś Komor są naypierwszym zrzodłem, te Konstytucye, ktore nakazuią powrocenie pieniędzy Celnych na wzaiem do Skarbow od Kupcow Koronnych do Litewskiego, Litewskich do Koronnego opłaconych, bo lubo Skarb Litewski gdy ten Powrot następować niebędzie, więcey szkodowałby iak Koronny, gdyż Litewscy Kupce naywięcey i naydroższych Towarow przez Koronę prowadzą do Litwy, wygodnie iednak będzie dla Handlu Litewskiego wten czas, kiedy Komor w śrzodku Kraiu nie będzie, i kiedy Kupiec raz Cło zapłaciwszy na Granicy wchodząc do Kraiu, w śrzodku potym iego Handel wewnętrzny bez żadney opłaty i bez żadnych rewizyi prowadzić będzie miał wolność. Lecz w Naszym Kraiu inaczey wcale dzieie się, Konstytucye nasze o Cłach napisane wszystkie niemal są dla Handluiących uciążliwe, tak dalece, że lubo wszystkie Kraie Handel swoy wewnętrzny ile możności faworyzuią i rozszerzaią, My przeciwnie tak go ścieśniamy, iakbyśmy sami umyślnie chcieli ony niszczyć. Ze wszystkich tych Konstytucyi Handlowi wewnętrznemu przeciwnych Konstytucya 1768. pod Tytułem uregulowanie Expedycyi Celnych od Kupcow Koronnych i W. X. Lit: reassumowana Konstytucyą 1786. iest nayszkodliwszą. Na ostatek Komory te wewnętrzne nie wiele zysku przynoszą potrąciwszy Expens, naprzykład Komora Dąbrowiecka importowała w tych dwoch leciech Zło: Pol: 29,139.

gr. 15 a Expens w niey na Officyalistow kosztuie na Rok Zło: Pol: 20,790.

Dalsza uwaga w okolicznościach Celnych Deputacyi naszey iest ta. Instruktarz Celny czyli Taryffa po czemu Kupce od Towarow swoich płacić na Komorach powinni, ułożony został przez Kommissyą Skarbu Lit: *immediate* przed teraźnieyszym Seymem i do Exekucyi podany, ktory powszechnie iest od Kupcow Obywatelow i Posłow Prowincyi X. Lit: zaskarżony, że iest dla Handlu Lit: uciążliwy, gdyż w niektorych Artykułach sowicie, we troie i we czworo więcey, Cła teraz opłacać przychodzi, niżeli było dawniey, tak naprzykład, od Oxefftu Wina Francuskiego było dawniey Zło: Pol: 6. teraz wypada więcey iak Zło: Pol: 20. od Łaszta Zyta było także dawniey Zło: Pol: 6. teraz Zło: 12. a to są znaczne w Handlu Litewskim Artykuły, i tak w wielu inszych Towarach Cło iest znacznie podwyższone, i chociaż w Rubrykach tych Instruktarzy położono iest, że tylko cztery procenta od towarow za Granicę wychodzących i z Zagranicy do Kraiu na potrzebę wewnętrzną wchodzących należy, cena iednak tych Towarow tak iest wysoko oszacowana, że wypada od Wina Procent 12. od Zyta Procent 8my &c. &c. Są i inne literalne w tychże Instruktarzach omyłki, ktore poprawionemi bydź muszą, lubo zaś Prześwietna Kommissya Skarbu Lit: odpowiada, że ten Instruktarz ułożyła na Wzor Instruktarza Koronnego, a do tego dzieła obowiązana była Prawem 1786.

iest

ieſt iednak Opinią Deputacyi naſzey, ażeby S. N. do przeyrzenia, poprawienia, i zregulowania Inſtruktarzow Celnych wyznaczyły Deputacyą, ktora ſkładaćby ſię powinna z Oſob nietylko Seymuiących, nietylko od Kommiſſyow Skarbowych Delegowanych, ale nawet z Kupcow i Mieſzczan Handle w Kraiu i Zagranicę prowadzących a tym ſamym wartość Towarow wſzelkich, lepiey od nas znaiących i co to ieſt Procent od ſta, doſkonaley kalkulować umieiących; że zaś Inſtruktarz Celny Kraiowy związek mieć muſi z Taryſſami Celnemi Potencyi Zagranicznych z Nami Sąſiaduiących, przeto ta Deputacya Inſtruktarz Celny układaiąca, kommunikować ſię powinna z Deputacyą Intereſſow Zagranicznych, w tym wſzyſtkim coby ſię do Traktatow Sąſiedzkich ściągało, tym ſpoſobem ułożony przez Deputacyą Inſtruktarz approbowany przez Stany Seymuiące bydź powinein.

Jeſzcze zaſzła iedna Skarga od Kupcow Obywatelow i Poſłow Prowincyi X. Litt: w okolicznościach Celnych, na Kommiſſyą Skarbową Litt: a to w tym ſpoſobie: Inſtruktarzem nowym wyżey wſpomnionym nałożono ieſt na Handluiących Litewſkich, ażeby od każdego Złgo na Komorze opłacaiącego ſię, płacili ieſzcze 4. groſze, to ieſt dwa groſze Kwitowego, groſz ieden Akcydenſu i groſz ieden Wizy, co ieſt iſtotnym Handlu Litt: uciśnieniem i nowym na Obywatelow Podatkiem i lubo Prześwietna Kommiſſya Skarbowa Litt: przekładała, że to poſtanowiła na wzor Urządzeń Koronnych, podobno iednak

tam inaczey dzieie się to iest w Koronie płacą Kupce od sześciu dziesiąt Złotych, Złoty ieden, w Litwie zaś według tego postanowienia, wypada od sześciudziesiąt Złło: Złotych ośm, *co przez Sprawiedliwość i dla nie uciskania Handlu skassować iak w Litwie tak w Koronie należy.* Lubo zaś Prześwietne Kommissye Oboyga Narodow odpowiedzić mogą że z tych pieniędzy daią gratyfikacye Officyalistom Celnym dobrze powinności swoie pełniącym, *iednak gdy to iest niezbita prawda że Handlem wewnętrznym i zewnętrznym Kraie bagacą się, i kwitną, wszystkie więc do tego przeszkody usuwać należy, owszem wszystko ułatwiać wypada, cokolwiek tylko Handel faworyzować i rozszerzać może. Dla Officyalistow zaś wiernych i dobrze powinność swoią pełniących, niech maią wolność Kommissye dawać gratyfikacye, nie z takich wyderkafowych przychodow, ale z Summy umyślney na ten extra expens wyznaczyć się powinney.*

Te uwagi przełożywszy Wam S. N. Deputacya nasza rozumie bydź swoim obowiązkiem dodać ieszcze i to: że Rzplta nasza powinna się starać o poprawę Traktatow Handlowych zawsze na stronę Polską uciążliwych, ktore dotąd exystuią, a o ktorych co się tycze Sciany Pruskiey słyszeliście dowodnie wszystko od Deputacyi Interessow Zagranicznych, kiedy była mowa o Traktacie Handlowym z Monarchą Pruskim, teraz więc Deputacya nasza przekłada co się tycze Sciany Moskiewskiey.

Kupce Mofkiewfcy maią w Handlu tranzytowym z Nami, taki Przywiley, iakiego żadna Potencya iedna od drugiey w Handlach fwoich wzaiemnych pretendować niemoże, bo taki Przywiley i Skarbowi czyni fzkodę, i fprzeciwia fię udzielności, czyli niepodległości wzaiemney.

Kupce Mofkiewfcy prowadząc Towary tranzytem przez Kray nafz na fundamencie Konftytucyi 1768. *wiadomo przez kogo dyktowaney*, niepodlegaią rewizyom na Komorach ani opłacaią Ceł według Taryff czyli Inftruktarza, lecz tylko na pierwfzey Graniczney Komorze płacą Tranzytu od konia iednego po Talarow bitych 16. czyli po Zło: Pol: 128. z tego Prawa, Urządzenie Kommiffyi Skarbu Litt: naftąpiło, że każdy woz Mofkiewfki tamże na Komorze plombuie fię i pieczętuie, gdyby zaś Towar w tym wozie znayduiący fię przedawanym w Kraiu nafzym niebył, Strażnik Konny Skarbowy ieden, zaraz bywa dodany, i ten odmieniaiąc fię od Sacyi do Stacyi prowadzi tego Kupca przez cały Kray aż do Granicy Mofkiewfkiey.

Tu N. S. niech fię zaftanowią uwagą nad tym, iaki to ieft Skarbowi w tey mierze deces, Kupce Mofkiewfcy z Krolewca, Gdańfka, Frankfortu, Szląfka, Lipfka i innych mieyfc prowadzą przez nafz Kray Lądem naydroższe Towary to ieft: Złote, Srebrne, Jedwabne, Galanterye rożne, Zegarki, Brylanty i cokolwiek tylko bydź może naykofztownieyfzego, takich towarow koń ieden, a iefzcze

koń Kupiecki Moſkiewſki prowadzić ieſt zdolny, za kilka kroć ſto tyſięcy, od ktorych Cła więcey Skarbowi naſzemu nie przychodzi, iak Zło: Pol: 128. To iuż co do ſzkody Skarbowey, teraz poydźmy co do niepodległości naſzey.

Strażnik ieden Skarbowy dodany bydź muſi, i każdego Kupca, czy to iednym czyli więcey wozami iadącego, prowadzi przez cały Kray, aż do Granicy Moſkiewſkiey, i zdaie ſię że to czyni dla pilnowania Skarbu naſzego, gdyby ten Kupiec towarow w Kraju naſzym od ktorych Cła nie zapłacił, nie przedawał, lecz nie tak ieſt S. N. Strażnik prowadząc Kupca, konwoiuie go, gdyby w drodze był beſpieczny, bo ieżeli oto idzie, ażeby Kupiec w Kraiu nieprzedawał Towarow, to można zabeſpieczyć ſię Konfiſkatą Towarow, iako na Komorze nie odeclonych, pod ktorą konfiſkatę wſzyſcy Kupce nawet Krajowi podpadaią, gdy ſię przemycą, a tey konfiſkaty dopilnować ieſt łątwo, bo Kupiec Moſkiewſki tak drogie iak wyżey ieſt namieniono prowadząc Towary chcąc ie przedawać w Kraju naſzym, muſiałby one przedawać nie po mieyſcach i wioſkach prywatnych, ale w Miaſtach znacznieyſzych, ſkoro zaś w Miaſtach iuż tam wſzędzie ſą Officyaliści i Dozorce rożnych dochodow Skarbowych, ktorzy takiey przedaży dopilnować mogliby, iaſno więc ukazuie ſię że na takim Handlu Rzeplta naſza znacznie ſzkoduie, bo gdy Cła od tych Towarow nie bierze, ieſzcze i ten tranzyt od konia

Zło: Pol: 128. na sameż potrzeby Kupcow Moskiewskich obracać iest przymuszoną, albowiem musi trzymać więcey Strażnikow konnych dla tego, gdyby ci wystarczyli wszędzie na konwoy Moskiewskim Kupcom, i z tey to przyczyny tych Strażnikow Konnych, Kommissya Skarbu Lit: liczbę powiększyć musiała, skoro taki układ Handlowy stanął z Moskwą, dla ktorey nie może bydź nic wygodnieyszego, iak Tranzyt od konia i konwoy Kupca przez cały nasz Kray za Zło: Pol: 128. Owoż to iest dowod, iak my iesteśmy względem Moskwy niepodlegli i iak ta Potencya naszemi bogaciła się Dochodami. Wiedzieć zaś ieszcze i to należy, że Kupce Moskiewscy z Kraiu swoiego żadnych Towarow tranzytem przez nasz Kray do Cudzych Kraiow nieprowadzą, i w tym odwołać się można bespiecznie do świadectwa powszechnego, że Wozy Kupcow Moskiewskich po Towary do Miast Zagranicznych wysyłane, idą zawsze prożne, i na tenczas nic nieopłacaią, a powracaią nazad uładowane, zapłaciwszy od konia tylko po Zło: Pol: 128. i maiąc ieszcze za to bespieczny konwoy.

Jeżeli zaś przyidzie komu na myśl, że Moskale prowadzą do Cudzych Kraiow przez Kray nasz Futra, to i to rzadko się zdarza, i naywięcey Futra Moskiewskie w Kraiu naszym przedaią się, i dopiero przez naszych Zydow za Granicę wywożone bywaią.

Prawda że ciż Kupce Moskiewscy płacą według Instruktarza na Granicach naszych Cło od Towarow, ktore w

Kraiu naſzym przedaią, ale te Towary ſą wcale małey Importancyi, bo procz Futer, coż więcey od nich do Kraiu naſzego przychodzi? oto Jeſiotry, mydło, świece łoiowe, oleie, ſkury wyprawne, obicia papierowe, chuſtki, drylichy i płucienka grube a na końcu Roku 1788. i na początku 1789. weſzło było cokolwiek *nożow i dzid robionych*, ktore pod zaſłoną Tranzytowego Towaru pod rewizyą nie podpadaiącego, weyść do Kraiu naſzego muſiały, bo na żadney Komorze doſtrzeżonemi nie były, a przecież w Kraiu naſzym ukazały ſię, więc i to dowodzi iak ſzkodliwie i niepożytecznie ieſt, kiedy Woz Kupiecki na Granicy nie może bydź rewidowany, i kiedy Straż Kraiu, wiedzieć nie może co do niego wchodzi, i co przez niego przechodzi.

Układ zaś ten Tranzytu iak na fundamencie Konſtytucyi naſzey 1768. ieſt uſtanowiony, tak też znieſiony bydź może i bydź powinien, *ieſt zatym Opinią Deputacyi naſzey, ażeby Stany Seymuiące zleciły Deputacyi Intereſſow Zagranicznych, gdyby ta weyrzawſzy we wſzyſtkie Konſtytucye i Traktaty Handlowe z Moſkwą Miniſteryalnie (ieżeliby tego była potrzeba) o podnieſienie tego tak ſzkodliwego Tranzytu czynić zaczęła.* Owoż to ſą przyczyny iſtotne, dla ktorych Cła naſze Litewſkie mało do Skarbu przynoſzą, i dla ktorych Expens na utrzymanie Officyaliſtow Celnych Skarbowi tyle koſztuie, że 5ty groſz iak wyżey wyraziłem całego zabiera Dochodu.

Jeſzcze ieſt tu mieyſce, że Deputacya naſza przyſięgą na wierność examinowania, i donieſienia wſzyſtkiego

W. K. Mci P. N. M. i Stanom Seymuiącym obowiązana, względem Dochodow Celnych Litewſkich okoliczność iedną przełożyć ma za powinność, ktorą to okoliczność JW. JP. Ogińſki Woiewodzic Trocki iako Delegowany od Kommisſyi Skarbu Lit: do zdawania Rachunkow początkowych w czaſie ich examinowania na Seſſyi naſzey dnia 7. 9bra 1788. Deputacyi przełożył i pod roztrząśnienie poddał, a to względem trzeciey części Cła J. K. Mci P. N. M. należącego.

Skarb Koronny nie płaci tey trzeciey części, iak tylko z Ceł Kupieckich, Skarb zaś Litewſki Cła wſzyſtkie Szlacheckie i Kupieckie razem złączywſzy na trzy części dzieli i do Skarbu Jego K. Mci oddaie, i dla tego Skarb Koronny na Komorach ſwoich ma podwoyne udzielne Xięgi, Kupieckie oſobno, Szlacheckie oſobno, Skarb zaś Litewſki tego porządku nie utrzymuiąc, iedne ma tylko Xięgi na Komorach, i do tych iednych zapiſuie Przychody Celne; zdaie ſię zaś, że gdy iednemi rządziemy ſię Prawami, rowna nie tylko obydwom Kraiom lecz i Skarbowi J. K. Mci należy ſprawiedliwość, i ieżeli wſzyſtkich ogolnych Ceł trzecia część J. K. Mci ieſt oddana, dla czegoż tenże Skarb ponoſi ſzkodę, nie odbieraiąc tey trzeciey części od Skarbu Koronnego, ieżeli zaś Szlacheckie Cło od tego ieſt wyłączone, dla czegoż Skarb Litewſki oddaie trzecią część Cła Szlacheckiego, i lubo nie maiąc oddzielnych Celnych Xiążek w Litwie na Komorach, wiedzieć *poſitive* nie mo-

żna, iaka ieſt w tym dyfferencya, zdaie ſię iednak, że Cło Kupieckie w Litwie w trzeciey części, nie uczyni więcey iak około 100. tyſięcy Zło: Pol: na Rok, Szlacheckie zaś w teyże trzeciey części uczyni około trzech kroć ſto tyſięcy.

Nayiaśnieyſze Stany! co ſię tycze Ceł ſą iedne naſze Konſtytucye oddzielne w Litwie, oddzielne w Koronie, ſą drugie ogolne, na obydwa Kraie, ktore to Konſtytucye przeglądaiąc to w nich ukazywać zdaie ſię.

1764. Cło generalne uſtanowione, ale tylko od Towarow na Handel, bo właſna Obywatelſka potrzeba, od Cła uwolnioną zoſtała, i dla tego Szyprom, czyli Piſarzom, na Komorach przyſięgać kazano.

1766. Cło generalne i wewnętrzne *in Regno* ſkaſſowane, to ieſt: Obywatelſką potrzebę nawet od Przyſięgi uwolniono.

1768. *Titulo* porownanie Cła w Koronie i w Litwie, trzeci groſz Cła Skarbowi Krolewſkiemu odddano, a to w tych ſłowach: *Jako ieſt oſtrzeżono dawnemi Prawami, żeby Dochody Stołu Krolewſkiego zmnieyſzone nie były; więc mocą teraźnieyſzego Seymu poſtanawiamy, żeby odtąd methodo Prowincyi W. X. Lit: gdzie z Cła trzeci groſz do Skarbu Krolewſkiego idzie, także z Cła Koronnego iako i Litewſkiego dwie części na Skarb Rzeczypoſpolitey a trzecia na tenże Skarb Krolewſki, od wſzyſtkich Towarow wybierana była.*

1775

1775. Cło generalne w całym Kraiu ieſt naznaczone, a tym ſamym i Szlachta do Cła zoſtała obowiązaną, ale Konſtytucya w tymże Roku pod tytułem Uſtawa Podatku w W. X. Litt: gdy w iednym mieyſcu namięniaiąc, że z *Ceł powſzechnych, trzecia część Prowentow ieſt Skarbowi J. K. Mci zawarowana* czyni taką oboiętność, że Skarb Koronny inaczey ią tłumacząc, niedaie iak tylko Cła Kupieckiego część trzecią, Skarb zaś Litewſki Kupieckie i Szlacheckie dzieli, prezzto tę okoliczność Deputacya Stanom Seymuiącym donoſi tym bardziey, że ią od Kommiſſarza Skarbowego do zdawania Rachunkow Delegowanego, ma do ſiebie wnieſioną i pod roztrząśnienie poddaną.

To powiedziawſzy Deputacya zamilczeć niemoże, iż roztrząſaiąc ściśle Konſtytucyą 1768. pod Tytułem *porownanie Cła w Koronie i w Litwie*, znayduie ią na ſtronę Skarbu J. K. Mci że z obudwoch Skarbow część trzecia Cła ogulnego należeć zdaie ſię, w tey bowiem Konſtytucyi, napiſano ieſt, iż *Methodo Prowincyi W. X. Litt: Skarb Koronny powinien oddawać część trzecią tak* iak oddaie Skarb Litewſki, Kommiſſya Skarbu zaś W. X. Ltt: przyświadcza, że przed Rokiem 1768. Cła Litewſkie ogołem iakie były, dzieliły ſię zawſze w trzeciey części na Skarb J. K. Mci. Kamera także J. K. Mci Regeſtrami i Rachunkami Seymowemi dowodzić przedſiębierze, że w Litwie zawſze Cło Szlacheckie w trzeciey części do Skarbu Krolewſkiego przychodziło, i dla tey to przyczyny *w Konſtytu-*

cyi wyżey *wſpomnioney napiſano ieſt Methodo Prowincyi W. X. Litt: groſz trzeci Cła ze Skarbu Koronnego, iako i z Litewſkiego dawany bydź powinien.* Ze zaś Skarb Koronny nie. płaci dotąd tylko część trzecią Cła Kupieckiego, to zapewne ieſt ſkutkiem dobroci i powolności J. K. Mci P. N. M. Ktory w każdey okazyi dawać chce dowody, że interesſa Krajowe więcey waży nad własne ſwoie.

Czopowego Mieyſkiego weſzło w tych dwoch leciech do Skarbu Zło: Pol: 321,933. gro: 3. $\frac{2}{8}$ ta Summa w teraźnieyſzych dwoch leciech, od dwoch lat poprzedzaiących ieſt mnieyſzą Zło: Pol: 6,452. gro: 7. lecz że ten dochod ieſt przypadkowy i iednego Roku mniey, drugiego więcey czyniący, przeto żadney przyczyny naznaczyć niemożna dla czego w iednych leciech przybywa, bo to dependuie od Konſumpcyi Trunkow w Miaſtach pod Exakcyą Skarbową podpadaiących.

Wiedzieć potrzeeba S. N. że w Litwie ieſt dwoiakie Czopowe, iedne Mieyſkie, 10. groſza, pod ktore każde Miaſto iakieykolwiek bądź natuty, każda wieś, i nawet każda naymnieyſza karczma podpada, i płaci 10tą część Intraty propinacyiney *demptis Expenſis* przez Poſſeſſorow zaprzyſiężoney; drugie Czopowe ieſt w niektorych tylko Miaſtach, iako to: w Wilnie, Mińſku, Nowogrodku, Wiłkomierzu, i Połocku, ktorego Przedmieście małe na tey ſtronie Dzwiny, zoſtało przy Litwie po Zakordonowaniu,

w ktorych to Miaſtach Exaktorowie Skarbowi ſą uſtanowieni, i wybieraią Czopowe od Trunkow wſzelkich, według Inſtruktarza od garca i kwarty; cenę płaty uſtanawiaiącego.

Examinuiąc Deputacya ten Artykuł, i znalazłſzy, że Officyaliści do niego użyci koſztuią bliſko oſmą część ſamego dochodu, gdyż to Czopowe, w tych dwoch leciech, uczyniło na Rok Zło: Pol: 160,966. gro: 16. ¾ a Exaktorowie koſztuią co Rok Zło: Pol: 19,228. Zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu Litewſkiego, czy niebyłoby pożyteczniey dla Skarbu, gdyby też Czopowe przez licytacyą było wypuſzczone, Prześwietna Kommiſſya Skarbu Litt: odpowiedziała, iż dawała, pokilkakrotne Uniwerſały obwieſzczaiące, że pomienione Czopowe, licytować żąda, i to nawet Protokułami Seſſyi ſwoich Deputacyi ukazała, lecz nikt na terminach do zalicytowania nieukazał ſię z Obywatelow Religii Chrzeciańſkiey oſobliwie na Miaſta więkſze iak to: Wilno, Mińſk, Nowogrodek, &c. Zydzi zaś chociaż za konkurentow znaleźliby ſię, lecz Kommiſſya Skarbu Litt: donoſiła Deputacyi że ieſt Prawo zabraniaiące licytować tego dochodu Zydom, i dla tego dotąd licytowane niezoſtało. „*Jeſt tedy opinią Deputacyi naſzey, ażeby takowy Dochod był ſpoſobem przez Skarb Koronny praktykowanym urządzony, to ieſt: Krajowe Trunki zalicytować w Miaſtach, a od Win i Likworow Zagranicznych, wybierać Czopowe na Komorach, albo też całkiem, wſzyſtkie Trunki zalicytować przypuſzczaiąc nawet do konkurencyi i Zydow, ia-*

ko do czynności Propinacyinych nayzdatnieyszych, a Prawo Ich odsuwaiące podniesione bydź powinno. Przez takie urządzenia Skarb publiczny żyszcze przynaymniey *Expensa fundi* to iest tę Summę, ktorą Officyalistom płaci i uniknie tey szkody, czyli mitręgi, ktorą Skarbowi publicznemu uczynił JP. Pioro, Exaktor Wileński, straciwszy Skarbowych Pieniędzy kilkadziesiąt tysięcy Zło: Pol: ktore lubo Skarbowi nieginą, bo na poręczniku W. JP. Narbucie Chorą: Lidzkim Rzplta szkody swoiey poszukuie, iest iednak dla niey mitręga, bo razem utraciwszy, Pieniądze częściami odbierać musi.

Dochodu z Stępla Kart weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 20,256. Ten Artykuł, uczynił teraz mniey iak lat dwoch poprzedzaiących Zło: Pol: 5,707. przyczyny tego zgadnąć niemożna, czy że ubyło w tych leciech w Kraiu naszym graiących, czy też fałszowanie Stępla Kart gdzie nastąpiło, i pewniey ta druga przyczyna iest prawdziwsza, bo tego dopilnować i wyśledzić iest bardzo trudno, zdaie się albowiem iż nic iest łatwieyszego iak fałszowanie Stępla Kart czyli Papieru. Wszystkie takie Dochody ktore albo wielu Officyalistow do dozoru potrzebuią, albo przez łatwość fałszowania, szkody publiczney okazyą bywać mogą, są szkodliwe, osobliwie w Rządach Republikantskich, gdzie exekucya Praw niebywa ścisłą i gdzie sprawiedliwość i kara na występnych zwyczaynie idą oporem.

Dochodu Tabacznego weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 213,558. gr. 21. Ten Artykuł uczynił w teraźnieyszych dwoch leciech od lat poprzedzaiących więcey do Skarbu Zło: Pol: 72,303. gr. 3 ½.

Ten dochod Administrowany na Skarb Rzpltey przez samą Kommissyą, nie przez Kompanią, chociażby zawsze co rok więcey Skarbowi przynosił pożytkow, że iednak iest monopoliczny, iest Kraiowi naszemu szkodliwy z wielu miar, ktore są takowe:

Naypierwiey przez ten dochod zniszczyła się w Kraiu naszym plantacya Tytuniow, ktore *immediate* przed Prawem ten Dochod ustanawiaiącym w wielu mieyscach w Litwie, znacznie się były rozszerzyły, i do ich kultywowania, Niemcy i inni Zagraniczni ludzie byli do nas weszli, a gdy ten produkt ustawał, znowu się wynieśli, a tak Kray na ludności szkoduie. Jeżeli tedy w Prowincyi Litewskiey to dzieie się, coż dopiero dziać się musi w Woiewodztwach Ukraińskich, gdzie Tytunie były znacznym Produktem, za ktory wielkie Summy wchodziły do Kraiu.

Powtore ten Dochod w Administracyi swoiey potrzebuie wielu Officyalistow, a skoro wielu, iuż znaczna część samego Dochodu na tychże wychodzić musi Dozorcow, a niepodobna (myśląc poludzku) gdyby ciż Officyaliści procz wyznaczonych Pensyi, swoich ieszcze nie szukali zyskow.

25

Potrzecie nie można ſobie wyobrazić, iak wiele krzywdy i uciſku ciż Officyaliści ſpawuią Obywatelom, pod pretextem niby pilnowania całści Skarbu. Sama Prześwietna Kommiſſya Skarbowa wie doſkonale, iak wiele miała Spraw o krzywdy Obywatelow przez Officyaliſtow dopełniane, cała Publiczność ieſt o tym przekonana, i trudno ieſt wyliczyć rodzaiow uciſku, ktore dopełniać ſię mogą, między ktoremi były i takie, że Officyaliſta tabaczny pokłociwſzy ſię z Obywatelem wrzucił mu wprzod do Wozu albo do Domu Papuże, lub kawał Tytunu, a potym przyſzedł do niego na rewizyą, i znalazłſzy, albo ſam go grabił albo do Kommiſſyi Skarbowey pozywał. *Jeſt tedy Opinią Oſob Litewſkich w Deputacyi naſzey zaſiadaiących, ażeby Rzplta ten Dochod albo na inny iaki Podatek do Miaſt, Wſi, i Karczem na wzor Czopowego Litewſkiego przywiązany zamieniła, i Taryffą do każdego mieyſca przyſtoſowala, a na ten czas Officyaliſtow trzymać nie wypadlaby potrzeba, albo ieżeliby ten Dochod miał zoſtać iak dotąd, gdyby był po Miaſtach i Miaſteczkach* per plus offerentiam *licytowany; iednym ſłowem Rzplta ten ſwoy Dochod tak uregulować powinna, ażeby plantacyi Tytunow nie niſzczyl, ażeby populacyi Kraiowey nie przeſzkadzał, ażeby do pilnowania ſiebie wielu Officyaliſtow nie potrzebował, i ażeby ciż Officyaliści pod pretextem pilnowania całości Skarbowey, Obywatelom naprzykrzać ſię nie mogli.* To ieſt Oſob Litewſkich zdanie, Oſoby zaś Koronne tey Opinii naſzey Litewſkiey ſprzeciwli ſię, dowodząc że ten Dochod w Ko-

ronie nie ieſt wżaden ſpoſob ſzkodliwy. owſzem ieſt pożyteczny, bo znaczną Summę Skarbowi przynoſi.

Dochodu Potocznego, to ieſt: z Kwadrupli, Wakancyi, Konfiſkat, Adiudykatow, weſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 53.404. gr. 11. $\frac{5}{6}$ weſzło zatym więcey teraz niżeli dwoch lat poprzednich Zło: Pol: 10,352. gr. 1. $\frac{2}{6}$ Ze tedy w tym Artykule złączone ſą ogułem kilka gatunkow Przychodow od ſiebie rożnych, Deputacya naſza, ma za Obowiązek przeczytać Wam S. N. wyſzczegolnienie tych Przychodow, według podanego ſzczegolnego Rachunku, a nim przeczyta. winna ieſt obiaśnić, co ktory z tych Artykułow znaczy.

Kwadrupla ieſt to cztery Kwarty, czyli cała Intrata Staroſtwa do Skarbu według Prawa płacąca ſię, gdy kto pierwſzy raz obeymie Staroſtwo, za Przywileiem, lub konſenſem, ale ta Intrata iuż uſtaie po Prawie na 50. lat Staroſtwa licytować nakazuiącym.

Wakancya ieſt to Intrata z Staroſtwa czyli Krolewſzczyzny za ten czaſu przeciąg, ktory trwa między śmiercią iednego Poſſeſſora, a obięciem przez drugiego, i do tego Artykułu czytany był Deputacyi naſzey Punkt z Inſtrukcyi Ptu Orſzańſkiego zalecaiący Examinowanie onego ściśle, co Deputacya wypełniaiąc Kommiſſyi Skarbowey o to rekwirowała i miała ſobie od tey Magiſtratury ukazaną,

nie tylko ogolną tego gatunku Perceptę, ale też i ſzczególny w każdey Racie oney Przychod.

Konfiſkaty; co znaczą, iuż Wam tego explikować nie należy bo rozumiem że ſame nazwiſko ukazuie iego znaczenie.

Adiudykaty ſą to lukra czyli grzywny, Sądowi za kontrawencye przeciwko Dekretom należące, a Prawem Skarbowi zaſtrzeżone z ktorych Artykułow wiele w ſzczegolności weſzło, Deputacya tak Wam donoſi.

Z Kadrupli weſzło	- Zło: Pol:	- 28,919.	gr.	22. $\frac{1}{6}$
Z Wakancyi weſzło	- Zło: Pol:	- 14,225.	gr.	20. $\frac{1}{6}$
Z Konfiſkat weſzło	- Zło: Pol:	- 626.	gr.	18.
Z Adiudykatow weſzło	Zło: Pol:	- 1,114.		
A tak te wſzyſtkie Summy znioſſzy weſzło do Skarbu	- Zło: Pol:	- 44,885.	gr.	29. $\frac{2}{6}$

Lubo zaś więcey ieſt w tym Artykule położono iak wyżey ſię wyſpecyfikowało, ale to ztąd pochodzi, że Kommiſſya Skarbowa do tego Artykułu przyłączyła część Summy Allewiacyiney, ktora tu umieſzczoną bydź nie powinna, bo to żaden niebył Skarbowy oddzielny Przychod, tylko tak, iakby kto właſne ſwoie pieniądze z iedney kieſzeni wyiął i włożył do drugiey, a potym ſię pochwalił, że ma więcey pieniędzy.

Summa tedy ogolna całey Percepty w tych dwoch leciech do Skarbu Litewſkiego weſzłey czyni Złotych Pol.

Pol: 10,365,136. gro: 15. ktora to ogulna Summa, że ieſt mnieyſzą od ogulney dwoch lat poprzedzaiących Summy Zło: Pol: 664.997. gro: 3. dziwić ſię nietrzeba, bo po wyżey opiſane przyczyny pokazuią, że we wſzyſtkich niemal Artykułach, a Artykułach ważnych Dochod Skarbowy uſzczuplił ſię, co było okazyą, że Skarb Litewſki w Expenſach ſwoich nie mogł wſzyſtkiego według Prawa dopełnić, i wielu Departamentom w ogół, wielu nawet ſzczegulnym Oſobom niedopłacił. iako ſię to niżey okaże przy examinowaniu wydatkow, ktore na drugiey ſtronie drukowaney Tabelli znayduią ſię, więc Wy. Seymuiące Oſoby przewrociwſzy kartę, raczcie ſłuchać cierpliwie, a ia Relacyą naſzą o wydatkach kontynuować będę.

Expens Dwoletnia Skarbu Litewſkiego.

Na Dochod Skarbowi N. P. za Rat cztery należało i zapłacono zupełnie Zło: Pol: 2,666,666. gro: 20.

Na Departament Woyſkowy wedle Etatu po Zło: Pol: 1,250,074. na Ratę należało za Rat cztery Zło: Pol: 5,000,266. Temuż Departamentowi zaległości z Raty Marcowey 1786. Roku Seymowym iuż rachunkiem obiętey, należało Zło: Pol: 199,449. gro: 16.

Na Penſyą JW: Komarzewſkiego Generała Majora przy Boku N. P. Amploiowanego należało z zaległością Zło Pol: 12,483. gro: 10

27

In Summa Całemu Departamentowi Woyſkowemu należało Zło: Pol: 5,212,228. gro: 26. wypłacono zaś Zło: Pol: 5,118,660. gro. $\frac{1}{2}$ Niedopłacono za tym temu Departamentowi, iako to: na Sztab Generalny Woyſkowy Zło: Pol: 91,000. JW. Komarzewſkiemu niedopłacono Zło: Pol: 2,568, gro: 20. $\frac{2}{4}$ *In Summa* niedopłacono Oſobom Woyſkowym Zło: Pol: 93,568, gro: 20 $\frac{2}{4}$ i to ieſt iſtotny dług Skarbu Litt: ktory w poźnieyſzych czaſach zapłacić powinien będzie. Examinuiąc Deputacya naſza wychodzące na płacę Woyſka od Departamentu Woyſkowego Aſſygnacye, klarygacyami zwane, uważała, że te klarygacye były w iednych ratach większe, a w drugich mnieyſze, i o to Kommiſſyi Skarbowey zapytała ſię, naco Prześwietna Kommiſſya Skarbu Litt: odpowiedziała, że te klarygacye wychodziły zawſze każdey raty od Departamentu Woyſkowego, ktory one układał i podpiſywał, dla czego zaś to działo ſię, Stany Seymuiące dowiedzieć ſię będą mogły z Relacyi o czynnościach Departamentu Woyſkowego.

Na Departament Marſzałkowſki za rat cztery należało Zło: Pol: 268,000. Temuż zaległości dawnieyſzych należało Zło: Pol: 10,792. gro: 13. $\frac{1}{3}$ *In Summa* należało temu Departamentowi Zło: Pol: 278,792. gro: 13. $\frac{1}{3}$ Na to wypłacono Zło: Pol: 171,244. gro: 11. Zoſtaie więc do wypłacenia temu Departamentowi w poźnieyſzych latach Zło: Pol: 107,548. gro: 2. $\frac{1}{3}$ i to także ieſt iſtotnym Skarbu Litt: długiem, ktory poźniey opłacić ſię będzie muſiał.

Na Departament Kanclerſki za Rat cztery należało Zło: Pol: 212,000. Temuż zaległości należało Zło: Pol: 8,538. gro: 26. $\frac{2}{3}$ *In Summa* należało temu Departamentowi Zło: Pol: 220,538. gro: 26. $\frac{2}{3}$ Na to wypłacone Zło: Pol: 122,159. gro: $\frac{1}{2}$. Zoſtaie więc temu Departamentowi do dalſzego opłacenia Zło: Pol: 98.379. gro: 26. $\frac{1}{6}$ i to także ieſt aktualnym do zapłacenia długiem.

Na Departament Skarbowy z Kancellaryą i Milicyą za Rat cztery należało i wypłacono ieſt zupełnie Zło: Pol 479,517.

Na drobne Expenſa Kommiſſyine i Allewiacyine wedle Tabelli 1776. Roku za Rat cztery położono tu ieſt Zło: Pol: 140,000.

Prawda że tak według Prawa wypadałoby, ale Prawo te niełączyło, tych dwoch Summ razem, lecz oſobno na Allewiacye naznaczyło co Rok Zło: Pol: 60,000. i na drobne Expenſa Kommiſſyine co Rok Zło: Pol: 10,000. więc na Rok czyni 70,000 a na dwa lata Zło: Pol: 140,000. Kommiſſya zaś Skarbu Litt: nie tylko w tey Tabelli te Summy złączyła, ale też i w Expenſowaniu onych, nieczyniła dyſtynkcyi, i połączyła, *zdaie ſię zaś, że te dwa zamiary, ſą wcale od ſiebie rożne, drobne expenſa ſą to te, ktoremi Kommiſſya według woli ſwoiey na nie uchrone potrzeby ſzaffować może; Summa zaś Allewiacyina na ratunek nieſzczęśliwych Obywateli deſtynowana, dla nich tylko należy, i dlate-*

28.

go *Allewiacye Obywatelom w przypadkach ogniowych lub wodnych niepowinny z taką wychodzić trudnością, iaka dotąd w Kommisſyi Skarbu Litt: doświadczoną bywa, muſiała zaś zachodzić trudność, kiedy Summa Allewiacyina złączywſzy ſię z drobnemi Expenſami, na nie wyexpenſowaną bywała*, Prawda że Prześwietna Kommiſſya Skarbu Litt: na drobne ſwoe rozchody, ktore extra Expenſami zowią ſię, ma bardzo małą wyznaczoną Summę, to ieſt: 10,000. Zło: Pol: na Rok, i dla tego to zapewna, niemogąc z nich wyſtarczyć, brała Allewiacyiną Summę, *ale ieſt opinią Deputacyi naſzey, ażeby Stany Seymuiące pomnożywſzy ſunduſz na extra Expenſa, i gratyſikacye do 20. lub naywięcey od 30. tyſięcy Zło; Pol: nakazały ſurowie gdyby Kommiſſye Funduſzow Prawem oznaczonych potym nie mieſzały, i iednym nie ſztukowały drugiego.* Do tych więc 140,000. Zło: Pol: Kommiſſya dołożywſzy zaległość z lat przeſzłych, czyli niedoexpenſowany dawniey ten funduſz *in quantitate* Zło: Pol: 24,068 gro: 24 ⅔ miała w ogul tey Percepty Zło: Pol: 164,068. gro: 24. ⅔ z tego wyexpenſowała na rożne wydatki Zło: Pol: 158,429. gro: 28. zoſtało zaś niedoexpenſowanych Zło: Pol: 5,638. gro: 26. ⅔ ktore lubo Kommiſſya Skarbu Litt: kładzie w Rubryce, niby zaległości, ale że ta Summa nikomu nienależy, więc ona nie ieſt żadnym Rzplitey długiem, a zatym w liczbę zaległościow wchodzić niemoże i *Deputacya naſza znayduie niedość porządnym, ażeby takie zaległości, to ieſt niedoexpenſowany funduſz iakikolwiek, od Seymu do Seymu miał bydź z iedney kalkulacyi do drugiey przenoſzony, iak*

dług iakowy, bo zdaie ſię naſzey Deputacyi, iż lubo Prawo w Expenſach, ktorych ilości poſitive determinować niemożna, naznacza pewną Summę, nie przeto iednak nakazuie, ażeby ta Summa koniecznie była wyexpenſowana. i tak naprzykład: Na Allawiacye naznaczono ieſt w Litwie na Rok Zło: Pol: 60,000. więc ieżeliby w ktorym Roku nie było nieſzczęśliwych przypadkow, że ta Summa dla Obywateli rozdzieloną bydźby niepotrzebowała, więc reſzta iey powinna zoſtawać w Skarbie, i nie może na żaden inny expenſować ſię zamiar, iak było w teraźnieyſzych dwoch leciech, bo na Allewiacye, Kommiſſya wyexpenſowała tylko Złotych Polſkich 23.162, a reſzta tego funduſzu obrocona zoſtała na gratifikacye, na podrożne Expenſa i na podwyżſzenie Officyaliſtom Penſyi a każdy z tych gatunkow Expens likwiduiąc, pokazało ſię, iż na podroże i gratyfikacye wyexpenſowano ieſt w tych dwoch leciech Zło: Pol: 44,600. Na extra expenſa oprocz 20,000. Prawem wyznaczonych expenſowano wyżey Zło: Pol: 20,754. gr. 27. $\frac{1}{3}$ a na podwyżſzenie Penſyi Officyaliſtom dawnieyſzym i na Penſyą nową po Konſtytucyi 1776. niektorym kreowanym Officyaliſtom, wyſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 20,100.

Prawda że Officyaliści Skarbowi w Litwie, wſzyſcy niemal ſą ſkąpo płatni, że ſię wcale za Penſye Prawem wyznaczone utrzymać nie mogą. Prawda i to że Officyaliści niektorzy nowi byli koniecznie potrzebni, i dla tego to zapewna, dawnieyſze Kommiſſye Litewſkie, iednym Penſye podwyżſzyły, drugich uſtanowiły na nowo, *lecz Deputacya*

naſza nie znayduiąc to zgodnie z Prawem przekłada Wam S. N. nie dla tego, ażeby w tym oſkarżala Kommiſſyą Liteuſką teraźnieyſzą, bo to dawnieyſzych ieſt dziełem ale dla tego, ażeby w dalſzy czas zaradzić temu, gdyby to ſię potym nie działo, i gdyby Kommiſſya właſną mocą nowych niekreowala Officyaliſtow, lub kreowanym Penſyi nie podwyżſzała nad Prawo, zaradzić zaś należy uſtanawiaiąc liczbę doſtateczną Officyaliſtow Skarbowych taką, iaką ſama Kommiſſya uzna za potrzebną, i dla tych Officyaliſtow wyznaczaiąc tak doſtarczaiące Penſye, ażeby z nich żyć i utrzymać ſię mogli, dla tego w mieyſcu ſwoim Deputacya naſza Proiekt Opinii ſwoiey o tym przynieść Wam S. N. będzie miała za powinność.

Na Szkołę Rycerſką to ieſt Korpus Kadetow za Rat cztery należało Zło: Pol: 200,000. Temuż Korpuſowi należało Zaległości z dwoch lat poprzedniczych Zło: Pol: 8,055. gr. 16. ⅔ *In Summa* należało Korpuſowi Kadetow Zło: Pol; 208,055. gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło: Pol: 145,254. gr. 11. Pozoſtaie do opłacenia Zło: Pol: 62,811. gr. 5. ⅔ co ieſt także aktualnym Skarbu Lit: długiem.

Na Penſyą Marſzałkow Trybunalſkich należało za dwa lata Zło: Pol: 40,000. Tymże zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 1,611 gr. 3. ⅓ *In Summa* należało Zło: Pol: 41,611. gr. 3. ⅓ Na to wypłacono Zło: Pol: 34,659. gr. 29. ⅚ Pozoſtaie do wypłacenia Zło: Pol: 6,951. gr. 3. ⅚ co także ieſt do opłacenia długiem.

Do Fundufzu umorzenia długow Rzpltey należało według Prawa, i odłożono w Ratach czterech Zło: Po: 500,000. z ktorych po nieżey ukaże fię Rachunek iak fą obrocone.

Na Penfyą Inftygatora Lit: za Rat cztery należało Zło: Pol: 12,000. Temuż zaległości dawnieyfzey należało Zło: Pol: 483. gr. 10. *In Summa* należało Jemu Zło: Pol: 12,483. gr. 10. Na to wypłacono Zło: Pol: 12,000. refzta do opłacenia zoftaie *idq*; Zło: Pol: 483. gr. 10.

Na Poftow Zagranicznych, Gabinet, Tłumaczow, i Szkoły Oryentalne należało za Rat cztery Zło: Pol: 200,000. Temuż Departamentowi należało zaległości Zło: Pol: 8,055. gr. 16. ⅔ *In Sumna* należało na te przeznaczenie Złotych Polfkich 208,055 gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło: Pol: 106,362. gr. 1. ⅜ Zoftaie do wypłacenia Zło: Pol: 101,693. gr. 15.

Na naięcie Pałacu dla Pofla Roffyifkiego pod Seym w Grodnie z zaległością należało Zło: Pol: 12,483. gr. 10. ktore nie zoftały wypłacone, i lubo Kommiffya Skarbu Lit: kładnie to w liczbę zaległości, Deputacya iednak nafza nie znayduiąc tego żadnym długiem, nie uznaie tych pieniędzy do opłacenia naftępnie.

Na reparacyą Zamku Grodzieńfkiego za Rat cztery należało Zło: Pol: 20,000. Także zaległości na też reperacyą położono ieft Zło: Pol: 805. gr. 16. ⅔ *In Summa* Zło: Pol: 20,805. gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło:

Po: 11,524. gr. 13. ½ reſzta zaś lubo położona ieſt także w liczbie zaległości, ale Deputacya naſza, nie ſądzi to bydź długiem, bo znać iż reparacya nie wymagała więcey wydatku nad to, co ieſt położono.

Jeſzcze Deputacya naſza, examinuiąc ten Artykuł, i widząc ogolną Summę, położoną na tę reparacyą, chciała ſzczegolny widzieć tego expenſu Rachunek, lecz Kommiſſya Skarbu Lit: złożyła tylko kwit Architekta JP. Sacco, iż te pieniądze do ſiebie odebrał, ale na co one wyexpenſował, Kommiſſyi nie podał Rachunku, *ieſt tedy Opinią Deputacyi naſzey, ażeby w dalſzy czas reparacya Zamku Grodzieńſkiego, była przez Kommiſſyą Skarbu Lit: ze wſzyſtkich ſzczegolnych tey reparacy wydatkow, obrachowana*, w tym zaś mieyſcu Deputacya naſza i nad tym zaſtanowiła ſię że Kommiſſya Skarbu Lit: maiąc wyznaczony funduſz, na reparacyą Zamku, Burgrabiego i Strożow do tegoż Zamku kładzie w oſobnym Expenſie, i na to *in ſpatio* tych dwoch lat wyexpenſowała Zło: Pol: 8,768. *zdaie ſię zaś, że ten Expens wchodzić powinien w ogul funduſzu reparacyi, a zatym na dalſzy czas zaſtrzedz to należy, ażeby na to oſobny nie naſtępował wydatek.*

Na Penſyą Marſzałka Seymowego za Rat cztery należało Zło: Pol: 13,333. gr. 10. Także zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 536. gr. 29. ⅔ *In Summa* należało Zło: Pol: 13,870. gr. 9. ⅔ Na to wypłacono Złotych

Pol-

Pol: 7,682. gro: 18. ⅔ Pozostaie do opłacenia Zło: Pol: 6,187. gro: 21. ⅙ Co także Skarbu Litt: iest długiem. W tym mieyscu Deputacya czyni ostrzeżenie, że ponieważ na opłaconą część Pensyi Marszałka Seymowego, JW. Gadomskiemu to iest na Zło: Pol: 3,333. gro: 10. niezłożono przy Rachunkach kwitu, więc gdyby o to w poźnieyszym czasie nie było mitręgi, Deputacya zastrzega.

Na Pensyą Pisarza Sądow Seymowych Litt: należało za Rat cztery Zło: Pol: 12,000. temuż zaległości dawnieyszey należało Zło: Pol: 483. gro: 10. *In Summa* należało Zło: Pol: 12,483. gro: 10. Na to wypłacono Zło: Pol: 6,914. gro: 19. ⅙. Pozostaie zatym do wypłacenia Zło: Pol: 5,568. gro: 20. ⅙ co podobnież iest Litt: Skarbu długiem.

N. S. Deputacya nasza ma za obowiązek przełożyć Wam uwagi swoie względem Pisarza Sądow Seymowych w Litwie, że ten Urząd Zło: Pol: 6,000. co rok kosztuiący, iest wcale nieczynny, bo Sądy Seymowe niemogą bydź w Litwie, chyba w ten czas, kiedy Seym agitować się będzie w tey Prowincyi, co wydarza się rzadko, lecz choćby w trzecich dwoch leciech Seym bywał zawsze w Grodnie regularnie, ale Sądy Seymowe niezawsze tam bywać mogą, wreszcie ieżeliby onych wypadła kiedy potrzeba, tedy obowiązki te można przywiązać do Pisarza Grodu Grodzieńskiego, choćby naznaczaiąc mu kilka tysięcy Zło:

Pol: za pracę w odbyciu tych Sądow, lepiey bowiem ieſt raz kiedy niekiedy kilka tyſięcy Zło: wydać niżeli płacić po 6,000, Zło: corocznie.

Urząd także Piſarza Skarbowego na Rok Zło: Pol: 3,000 koſztuiący, lubo ma przez Prawo wyznaczone ſobie obowiązki znaydowania ſię na Kommiſſyi, tak w Kadencyi iako też i w Extra Kadencyi, iednak pretendować niemożna, ażeby tak mało płatny ten Urząd będąc, mogł bydź zawſze czynnym, oſobliwie teraz gdy Kommiſſya Skarbu Litt: uſtawicznie w komplecie znaydować ſię ieſt obowiązaną. *Wypada zatym iż trzeba albo temu Urzędowi podwyższyć Penſyi i do wyraźnych pociągnąć obowiązkow, albo zoſtawiwſzy* ſalvo moderno, *temu Urzędowi ſkaſſować Penſyą i od obowiązkow uwolnić.*

Na Penſyą Sekretarza Seymowego za Rat cztery należało Zło: Pol: 3,333 gro: 10 a wypłacono Zło: Pol: 1920. gro: 20. więc należy wypłacić Zło: Pol: 1412. gro: 20.

Na Kontynuacyą Kanału między Pinią i Muchawcem dla złączenia tych dwoch Rzek do ſpławu ſpoſobnych, należało Zło: Pol: 120,000. na ktorą robotę wypłacono w tych dwoch leciech Zło: Pol: 69,146. gro: 18. ⅙ Zoſtało więc niedopłaconego tego ſunduſzu Zło: Pol: 50,853. gro: 11. ⅚ i lubo ta Summa położona ieſt, także w liczbie zaległości, niemożna iednak tego nazwać długiem, bo o to nikt ſię dopominać niebędzie, oſobliwie w ten czas kiedy Skarb Litewſki na wſzyſtko doſtarczaiącym nieukaże ſię.

Prawda że te dzieło ieſt Kraiowi potrzebnym i pożytecznym i dla tego to J. K. M. P. N. M. w Roku 1788. dowiedziawſzy ſię, że Skarb Litewſki dla niedoſtatku ſwoiego, niemoże wypłacić zupełnego podług Prawa na tę robotę funduſzu, a chcąc gdyby kontynuacya tey roboty nieuſtawała, ze Skarbu ſwoiego 30,000. Zło: Pol: wypłacić kazał. i iak Deputacya naſza teraz odbiera wiadomość, drugą podobną Summę Zło; Pol: 30,000. w Roku przeſzłym zaliczyć dyſponował, a to właśnie w tym czaſie w ktorym Skarb Litewſki niebył na to doſtarczaiącym, tę więc Łaſkę N. P. donieść Wam S. N. Deputacya naſza miała za powinność. *Od tąd zaś ieżeli nie więcey tedy przynaymniey ten funduſz po 60,000. co Rok na kontynuacyą tego Dzieła przeznaczone według dawnego Prawa bydź powinny.*

Roztrząſaiąc zaś robotę tego Kanału i expens na nią wyłożony, miała ſobie Deputacya naſza podane obſzerne Uwagi, od trzymaiąccego w Deputacyi Protokuł, względem roboty tego kanału napiſane, ktore że i Wam S. N. i publiczności wiadome bydź ſą warte, bo ſłużyć mogą ku obiaśnieniu, nie tylko co ſię tycze roboty tego Kanału, ale i drugich podobnegoż gatunku robot, przeto Deputacya naſza zgodziła ſię na to, ażeby te uwagi wciągu Relacyi naſzey były przeczytane i do teyże Relacyi wciągnięte ktore ſą takowe:

UWAGI

Nad robotą kopania Kanału Rzplitey Muchawiecki zwanego, napiſane przez Mateuſza Butrymowicza, Poſtaroſtę i Miecznika Powiatu Pińſkiego, In Januario 1788.

„ Czytaiąc pożyteczne dla Kraiu piſmo pod Tytułem Dziennik Handlowy wychodzące, znayduię w kilku poprzedzaiących Tomikach na Mieſiące Lipiec, Sierpień, Wrzeſień, Październik i Liſtopad Roku niedawno ſkończonego 1787. wyſzłych, opiſanie przeſzkod tamuiących kommunikacyą ſpławną na Kanale Muchawieckim, i na Rzekach ktore ten Kanał łączy znayduiących ſię. Ze tedy ieſtem Obywatelem tey Prowincyi, przez ktorą Kanał wſpomniony idzie, i że znam doſkonale iaki pożytek ten Kanał Kraiowi naſzemu przynieść mogłby, gdyby był ſkończony i wydoſkonalony, a maiąc zręczność widzenia często Kanału tego i rozmawiania z temi, ktorzy do dozoru fabryki Kanałowey bywaią użyci, gdy uważam, że ta robota kilkakroć ſtotyſięcy Zło: Pol: Skarbowi Litewſkiemu iuż koſztuiąca, idzie tak opieſzało, iż do zupełnego ſwoiego końca ieſt ieſzcze bardzo daleką; przeto wziąłem rezolucyą przełożyć moie w tey okoliczności Uwagi, i one kommunikować Publiczności, to ieſt: że lubo zamiar tego Kanału ieſt rzeczą Krajowi Naſzemu naypożytecznieyſzą, i w ſercach Obywatelſkich zoſtać powinna wiekopomna wdzięczność Nayiaśnieyszemu

„ Krolowi Stanisławowi, Augustowi. pod ktorego Pano-
„ waniem ten Kanał ieſt rozpoczęty i kontynuie ſię, a
„ nawet z właſnego Skarbu Jego często odbiera pomoc,
„ widać iednak, że Exekucya tey roboty od początku, iż
„ dotąd nie ieſt należycie dokładną, o czym wnoſić trze-
„ ba tak z opieſzałości roboty, iako też z tych przeſzkod,
„ ktore płynący tym Kanałem doświadczaią, iako one w
„ piſmach ſwoich do tegoż Dziennika opiſali, a Dziennik
„ ie Publiczności kommunikował; ſpławiaiący bowiem
„ cztery Szuhalaie z pod Czarnobyla do Brześcia donoſi (na
„ Karcie 512, Tomiku na Wrzeſień) *iż płynąc tym Kana-*
„ *łem ku Muchawcowi niżey Horodca, gdy wody do mia-*
„ *ry nie doſtawało, nurt wioſłami ſobie kopać muſiał*, toż
„ ſamo powtarza Rapport Luſtracyi nowey 19. 7bra 1787.
„ Roku czyniony wyrażaiąc (na Karcie 582. Tomiku na
„ Pazdziernik i Liſtopad) *iż przez mil trzy i poł od Pi-*
„ *ny, Kanał ieſt tylko głęboki na poł łokcia i w tych miey-*
„ *ſcach wcale nieſpoſobny do ſpławu.* Zdaie mi ſię więc
„ że tey miałkości Kanału w tych mieyſcach nie muſzą
„ bydź inſze przyczyny iak te, iż ten, ktory dyrekcyą
„ linii Kanałowey prowadził, chcąc mieć proſte i długie
„ linie tegoż Kanału, opuſzczał w niektorych mieyſcach
„ doliny, a ſzedł przez wyżſze piaſczyſte pagorki, w
„ ktorych to mieyſcach chociaż początkowie Kanał mogł
„ bydź na kilka ſztychow wgłąb wykopany, lecz woda Wio-
„ ſenna biegąc impetem i podmywaiąc brzegi piaſzczyſte
„ (iako ieſt donieſiono w Tomiku na Lipiec i Sierpień na
„ Karcie 437.) zaſypuie coraz Kanał i czyni go nieſpoſo-
„ bnym do ſpławu, bo lubo może kto powiedzieć, że aby
„ tylko pokazać drogę wodzie, to ona ſama nurt uczyni i
„ głębiną ſobie zrobi, lecz mamy to z praktyki, iż woda
„ ſama nigdy tak dobrze człowiekowi nie zrobi, iak ięmu
„ potrzeba, gdyż chociaż w iednym mieyſcu impetem głę-

„ binią wyryie, ale zaraz w drugim, z tegoż samego pia-
„ sku usypie gorę, a tak przez mieysca piaszczyste nigdy
„ Kanały iść nie powinny, chyba że inaczey bydź nie mo-
„ że, ale wtenczas Kanał głęboko powinien bydź wyko-
„ pany, Ziemia z niego daleko od brzegow odrzucana i
„ spadzisto ułożona, ażeby ciężarem swoim nie dopomaga-
„ ła podmywaiącey wodzie osypywać brzegow, i zaraz po
„ wykopaniu w takich piaszczystych mieyscach, brzegi
„ Kanału palami okrągłemi lub szpontpalami ocembrowane
„ lub co iest naylepiey murem obmurowane bydź powinny,
„ ale zawsze lepiey omiiać wyższe mieysca, i iść za na-
„ turalnym nurtem wody, gdyż lepiey iest dopomagać na-
„ turze, niżeli ią forsować i prowadzić przez gory.

" To iest pewną rzeczą, że ktokolwiek lądowe robi
„ drogi, ten iak nayprościeyszych trzymać się powinien
„ linii dla tego, ażeby iadącemu umnieyszył podroży, i na
„ tenczas przez gory, przez błota, i przez rzeki można
„ drogę groblami lub mostami przeprowadzic, lecz ktokol-
„ wiek robi czy to rowy do spadu wody dla osuszenia mieysc
„ niskich, czyli też kopie kanały dla defluitacyi Statkow,
„ a niechce ustawicznym podlegać reparacyom, ten powi-
„ nien ile możności unikać mieysc wysokich, i iść za-
„ wsze za dawnym kursem wody, ktory wszakże można
„ czasem zprostować, skoro to poydzie rownie niskim
„ mieyscem. Jeżeli tedy kanał Muchawiecki prowadzony
„ iest wyższemi mieyscami, tam gdzie iest teraz tak pły-
„ tki iak doniesienia wyższe opisuią, nie dziw więc, że
„ iest nie sposobny w tych mieyscach do defluitacyi, i
„ tego zdaie mi się inaczey poprawić nie można, iak zwro-
„ ciwszy kurs iego na mieysca niższe, albo tenże sam ka-
„ nał wykopać głębiey, ziemię daleko od brzegow odrzu-
„ cić i spadzisto ułożyć, a brzegi ocembrować lub obmurować.

" Ze zaś cały Kanał do tych czas nie ieſt ieſzcze
„ tak głęboki, ażeby był zdatny do ſpławiania Statkow
„ przynaymniey takich, iak ſą Łyżwy, zdaie mi ſię, że
„ temu ieſt ta przyczyna, iż ci ktorzy do dozoru tey fa-
„ bryki kanałowey byli użyci, nie maiąc w tym żadney
„ praktyki, dopuścili Mayſtrom Kopackim tak robić, iak
„ ktoremu ſię zdawało, i ci Mayſtrowie rozſtawiwſzy ſię
„ po rożnych kanałowey dyſtancyi mieyſcach, kopali tak,
„ iak ktoremu wygodniey było, iedni wybierali na trzy
„ ſztychy, drudzy na dwa, a niektorzy tylko na ſztych
„ ieden, wſzyſcy zaś ſtarali ſię dać zupełną ſzerokość ka-
„ nałowi, a o głębokość niedbali. Owoż tu pokazuie ſię
„ niepraktyka dozorcow kanałowych, ktorzy dopuścili Ka-
„ nał tak bydź kopanym, bo na co ſię przyda iego ſzero-
„ kość łokci dwadzieścia, kiedy głębokości w niektorych
„ mieyſcach ma tylko wody poł łokcia, i ieſzcze na co ſię
„ przyda teraz to, że on w niektorych mieyſcach ieſt na
„ trzy ſztychy, to ieſt na połtora łokcia wykopany, kie-
„ dy w drugich ieſt tylko na ſztych wzięty. Należało tedy
„ zaraz z ſamego początku dać tylko połowę ſzerokości
„ tym czaſem, a głębokość ſześć, ſiedm, albo ośm i więcey
„ ſztychow odrazu, albo dać zupełną ſzerokość dwadzieścia
„ łokci, i zupełną też głębokość, iak w ktorym mieyſcu
„ wypadało.

" Kopiąc zaś tym ſpoſobem Kanał, może nie byłby
„ on ieſzcze do tych czas ſkończonym tak, iak i teraz nie
„ ieſt, ale byłby zawſze bliżſzy do końca i łatwieyſzy
„ do kontynuacyi, gdyż mamy to z prakyki, że pierwſzy
„ i drugi ſztych kopiąc na błotach, ſą one zawſze łatwiey-
„ ſze do wzięcia, bo te darno, ktore leży z wierzchu i
„ ktore korzonkami traw i trzciny ieſt ſplecione, da ſię
„ urznąć i wyrzucić razem na łokieć czyli na dwa ſztychy,

34

„ ten zaś muł czyli ziemia rzadka, co będzie niżey pod
„ tym darnem, iuż ieſt trudnieyſza do wybierania, a ſko-
„ ro to ieſzcze woda z wierzchu zaleie, iuż ieſt wcale miey-
„ ſce do kopania nieſpoſobne i trudne, ktorego inaczey w
„ głąb kopać nie można, chyba albo wylewaiąc wodę, albo
„ upatrzywſzy lato ſuche, że ta woda ſama dobrze wyſchnie,
„ i dla tego my ktorzyśmy koło kopania błot chodzili,
„ nauczyliśmy ſię z praktyki, iż w takich mieyſcach gdzie
„ woda robotę zalewała, zawſze głębokość i ſzerokość ro-
„ wu czyli Kanału wykopać zarazem trzeba było, choćby
„ po kilkunaſtu ludzi na ieden pręt odſtawuiąc; lecz zna-
„ li to dobrze Mayſtrowie kopaczow do roboty tego Kana-
„ łu kontraktowani że początkowe ſztychy ſą łatwieyſze
„ i dla tego każdy z nich tyle tylko wybierał ſztychow,
„ ile ktoremu łatwiey przyſzło, ale Dozorcom Kanałowym
„ należało robić takie kontrakta, ażeby każdy Mayſter
„ ſwoią dyſtancyą ktorą do kopania ſobie obrał, wykopał
„ tak iak należy, nie zaś tak iak iemu ſię podobało, bo
„ teraz lubo Kanał z końca w koniec ieſt otworzony, i dwa-
„ dzieścia łokci ſzeroki, a iednak małą nawet Szuhaleią pły-
„ nąć nie można, że ieſt płytki.

„ Zdaie mi ſię tedy, że roboty tey kończyć i wydo-
„ ſkonalić inaczey niepodobna, iak tym ſpoſobem, albo
„ utamować przychodzącą wodę do Kanału, i oſuſzywſzy
„ go, wybrać zarazem głębokość należytą, i każdego lata
„ tyle Kanału iuż doſkonale zrobić, wiele funduſz od Rze-
„ czypoſpolitey co rok wyznaczony wyſtarczy, albo cze-
„ kać ſuchego lata i funduſz coroczny na to odkładaiąc,
„ zbierać go, a potym razem przypuścić forſę i zrobić
„ iednego lata wſzyſtko, bo praktyka nauczyła nas, że na
„ błotach niſkich, czy to groble ſypać, czyli Kanały ko-
„ pać, wſzyſtko można, lecz nie zawſze, gdyż na tenczas,

kiedy

„ kiedy woda płaſzczyznę błota zaleie, choćby tey wody „ było kilka calow na wierzchu, iuż rzecz ieſt trudna do „ kopania, ſkoro zaś woda tak wyſchnie iż choć kilka lub „ kilkanaście calow niżſza będzie od powierzchności błota, „ na ten czas kopać z łatwością przyidzie, bo choć po „ zdięciu pierwſzych ſztychow, woda w rowie ſię znay- „ dzie, ale tę wodę kopacze wyleią, i coraz wgłąb kopać „ mogą, tak dalece, że im głębiey dobieraią ſię, tym wię- „ cey ich wodę wylewać muſi, i czaſem przychodzi do „ tego, że połowa kopaczow tylko kopie, druga połowa „ wodę wylewać ieſt obligowana, ta zaś woda, żeby ſię na- „ zad do rowu nie wracała, ziemią wyrzucaną ciż ſami „ kopacze po brzegach bronią i tamuią.

„ Przeſzłych lat, kiedy koło tego Kanału znaczną ro- „ biono forſą, i ia z Dozorcami tey fabryki, często widy- „ wałem ſię, przekładałem im zawſze iż daremnie ſzero- „ kość Kanału daią teraz, ſkoro o głębokość iego niedbaią, „ lecz perſwazye moie, żadnego w nich nie czyniły ſku- „ tku, bo ci ludzie nie mieli żadney w tey mierze pra- „ ktyki, owſzem ieden z nich chciał mnie tym przekonać, „ że my tylko zerznąwſzy kilka ſztychow z wierzchu, „ ukazuiemy drogę wodzie, ktora ſama potym nurt ſobie „ wymyie, i pogłębi; ale to nigdy ſtać ſię nie może, bo „ iakom wyżey wyraził, choć woda w iednym mieyſcu „ zrobi głębinię, to w drugim tuż zaraz uſypie pagorek, „ iak nakoniec można po wodzie pretendować tego, gdyby „ kilka lub kilkanaście mil dyſtancyi piaſek czyli muł „ przed ſobą pędziła, a choćby i tak było, to iednak zro- „ biłaby zle, bo tymże piaſkiem, zaſypałaby rzekę, do „ ktorey kopanica wpada. Trzeba tedy wodę w Kanale „ uregulować tak, ażeby ona ſpoſobna tylko była do noſze- „ nia Statkow, więcey zaś gdyby ani dobrego, ani złego „ Kanałowi nie robiła.

35

" Do niedokładney tegoż Kanału exekucyi, zdaie mi
„ ſię że i to ieſzcze przydać należy, iż iak wiadomo ieſt
„ całemu naſzemu Kraiowi że 1785. i 1786 Roku procz
„ tego że powodzie Wioſienne były bardzo wielkie i na
„ błotach tak Pińſkich iako też i Brzeſkich wody przez te
„ lata było doſyć, ieſzcze do tego deſzcze niemal co dzień
„ padaiące, iey coraz zwierzchu przylewały tak dalece,
„ że te przeſzłe dwa lata wcale do kopania na błotach nie
„ były ſpoſobne, przecież robota koło tego Kanału i w
„ tych latach kontynuowała ſię, ale podobno nic znacznego
„ nie zrobiła, bo iakom wyżey wyraził gdy woda na błotach
„ ſtoi i iey deſzcze co raz przylewaią, nie ieſt wcale do
„ kopania czas ſpoſobny i byłoby zapewne lepiey, gdyby
„ funduſz ten przeſzłych lat mokrych wyexpenſowany, zo-
„ ſtał był do lata ſuchego, w ktorym maiąc funduſz kil-
„ koletni, można byłoby rzecz znaczną razem zrobić, albo
„ też razem i cały ten Kanał dokończyć, gdyż powtarzam
„ to ieſzcze raz, iako maiący praktykę, że na błotach na-
„ ſzych Pińſkich i Brzeſkich wſzyſtko zrobić można co
„ tylko kto chce, lecz trzeba pilnować i profitować z ſu-
„ chego lata.

" Naoſtatek lata nie dawno ſkończonego 1787. Roku
„ nie robiono iuż nic koło ſamego Kanału, ale tylko Mu-
„ chawiec ſamą rzekę proſtowano i kolana przerzynano,
„ lecz zgadnąć nie można przyczyny, dla ktorey tę robotę
„ czyniono bo ieżeli dla tego, gdyby Muchawiec był pro-
„ ścieyſzy, więc to daremny ieſt expens, gdyż rzeka
„ każda, niech ſobie będzie iak chcąc kręta, dla tego do
„ defluitacyi bydź może ſpoſobna, aby tylko była doſyć
„ głęboka, i na Muchawcu zdaie mi ſię iż żadne kolano
„ nie było tak przykre, i oſtre, ażeby ſtatek to ieſt Ły-
„ żwa (gdyż większe iako to Szkuty lub Wiciny chodzić

„ ieſzcze na Kanale nie mogą) wyrobić ſię około niego nie
„ mogła, ieżeli zaś przez te nowe na Muchawcu od ko-
„ lana do kolana kopanice chciano uczynić drogę dla Statkow
„ głębſzą, to i to ieſt przeciwko praktyce, bo trzeba wprzod
„ ſtare koryto rzeki oſuſzyć i na tenczas można w nowey
„ kopanicy dać dno głębſze, ale to ieſt prawie niepodobno,
„ teraz zaś gdy woda na Muchawcu ſtarym korytem głę-
„ bokim (iak w liście na Karcie 585. Tomiku na Paździer-
„ nik i Liſtopad znayduie ſię wyrażono) płynie, nowa
„ kopanica do poty tylko kopać ſię pozwoli, poki ſię nie
„ zrowna z płaſzczyzną powierzchowną wody ſtarego ko-
„ ryta, ſkoro ſię zaś zrowna z płaſzczyzną powierzchowną,
„ na tenczas kopać głębiey iuż ieſt trudno, bo woda z ſta-
„ rey rzeki robotę zalewać muſi.

” Wreſzcie gdyby te przekopywanie kolan Mucha-
„ wca ſtarego, umnieyſzyło drogi płynącym puł mili lub
„ więcey w każdym mieyſcu, na tenczas możnaby przed-
„ ſię wziąć onego proſtowanie, lecz kiedy widać oczyma,
„ że te przekopywanie kolan Muchawca ſtarego, czyni
„ dyfferencyą w niektorych mieyſcach kilkunaſtu lub kil-
„ kadzieſiąt krokow, iuż taka bliżſzość niewarta ieſt ko-
„ ſztu na kopanie łożonego, i owſzem teraz Muchawiec
„ ſtary w tych mieyſcach gdzie kolana iego przekopywano,
„ ieſt mniey głęboki iak był dawniey, bo woda zwyczay-
„ nie ſię rozdziela, część iedna płynie ſtarym Muchawca
„ korytem, a druga idzie kopanicą, i ta kopanica ani ieſt,
„ ani bydz może nigdy głębſzą, od ſtarey rzeki, ieżeli
„ zaś głębſzą nie będzie, dyfferencyi też wielkiey w przy-
„ bliżeniu drogi nie czyni więc potrzebną nigdy nie ieſt.

” Co zaś pobudziło mnie naybardziey do piſania
„ przeciwko temu nowemu Muchawca proſtowaniu ieſt to,

„ iż wyczytałem w Liście znayduiącym się na Karcie 585.
„ w punkcie tym ktory się zaczyna w wierszu dziewiątym,
„ iż nurt rzeki Muchawca &c. gdzie znayduię daiącą się
„ radę, ażeby stary nurt rzeki Muchawca zabiiać palami
„ i faszynami dla tego ażeby wodę zwracać w nowe pro-
„ stowane od kolana do kolana kopanice, niewiem tedy
„ co tego iest zapotrzeba. i dla czego chcieć koniecznie,
„ gdyby woda Muchawca nie szła starym korytem? Chyba
„ tylko dla tego, ażeby ponieważ nowych kopanic obok
„ płynącego, dobrego i głębokiego Muchawca narobiono,
„ więc gdyby go przymusić ażeby nie starym swoim kory-
„ tem lecz nowemi kopanicami płynął, a iednak te nowe
„ kopanice, ani głębszego dla Statkow koryta, ani bliż-
„ szey drogi (iakem wyżey wyraził) nie czynią i moim
„ zdaniem zrobiono iuż raz zle i expens niepotrzebny po-
„ niesiono, że kolana Muchawca starego przerzynano,
„ uczynionoby zaś ieszcze gorżey i koszt daleko większy
„ wypadłby, gdyby w tych mieyscach, gdzie kolana pro-
„ stowano, zabiiać tamy w starym nurcie i zwracać wo-
„ dę do nowego.

" Każdy ktokolwiek miał do czynienia z wodą, spo-
„ dziewam się, że się ze mną zgodzi na tę maxymę, iż
„ nigdy wody przymusić niemożna, ażeby szła wyższym
„ mieyscem, kiedy ma dawne swoie niższe, nakoniec chcąc
„ wodę z koryta starego zwrocić w nowe, nie trzeba fa-
„ szyn i tam, ale dać tylko głębsze nowe koryto, niżeli
„ iest stare, to woda sama domyśli się, i poydzie gdzie
„ iest głębiey, dla Statkow zaś nie prostości rzeki, ale
„ głębokości koniecznie potrzeba, ktorey głębokości ieże-
„ liby gdzie stary Muchawiec nie miał, tedy łatwo iest
„ przebrać i pogłębić go machiną do tego sposobną, ieże-
„ li zaś kolano ktore, zbytecznie iest ostre, i do wyrabia-

„ nia ſię z Statkami przykre, to lepiey ieſt ſam cypel te-
„ go kolana oderznąć i uczynić go dla płynących ze Sta-
„ tkami wygodnieyſzym, niżeli robić nowe kopanice i za-
„ biiać ſtary nurt palami, a ieſzcze nie w iednym lecz w
„ kilkudzieſiąt mieyſcach.

" Ze zaś tę robotę na Muchawcu przedſięwzięto i kon-
„ tynuowano, może ia zgadnę przyczynę, i kto wie czy
„ ona nie ieſt ta: że ponieważ po zdięciu pierwſzych ſzty-
„ chow w ſamey Linii Kanału, między Piną i Muchawcem,
„ gdy woda weſzła w Kanał, i robotę tak zalała, że iuż
„ dla kopaczow było daleko trudniey pogłębiać ony, więc
„ Mayſtrowie kopaczow chcąc znowu łatwieyſzą i zyſko-
„ wnieyſzą mieć robotę, proponowali przerzynać kolana
„ Muchawca dla tego, gdyby mieć znowu wybieranie pier-
„ wſzych ſztychow, ta więc propozycya muſiała bydź akce-
„ ptowaną, i robota zoſtała rozpoczęta, ale tą robotą iak
„ widzę, iż ſtary nurt rzeki zmitrężony, kopanice nowe do
„ defluitacyi nie ſą zdatne, i łąki Obywatelſkie kopaniem
„ popſute.

" Nawet ſłychać o tym było, że ieden z Mayſtrow
„ kopackich nie maiąc gdzie kopać na pierwſzych ſztychach,
„ ſkontraktował ſię zrzynać na Muchawcu trawę, i zielſka,
„ ktoremi ta rzeka zaraſta i tę robotę w przeſzłym czyli za-
„ przeſzłym Roku kontynuował, zdaie ſię tedy, że i to
„ niewiem czy było potrzebne, bo chwaſt czyli zielſko,
„ nic Statkom nieſzkodzi, aby tylko woda była głęboka,
„ i doświadczenie to pokazuie, że na wodach ſtoiących
„ lub biegących powolnie, choćby uſtawicznie zielſko zrzy-
„ nano, gdy Statki nie chodzą, zielſko to odraſtać zawſze
„ będzie, gdzie zaś Statki chodzą tam zielſko utrzymy-
„ wać ſię nie będzie, choćby niebyło zrzynane.

37

„ Na Rzekach Muchawcu i Pinie ktore Kanał ten łą-
„ czą znayduią się młyny, i groble dawne, iedne iuż po-
„ opusczane, drugie podobno ieszcze utrzymuiące się, więc
„ te zawady uprzątnąć należy, to iest przekopuiąc groble
„ i wyciągaiąc w nich znayduiące się pale, do ktorey to
„ roboty użyci są iuż kopacze i pomocnicy, dopilnować
„ tylko należy, ażeby ci ktorzy będą do uprzątania palow
„ wyznaczeni, wyciągali one zgruntu nie zaś przycinali
„ ich w wodzie, bo częstokroć się to dzieie, iż ci ludzie
„ umnieyszaiąc sobie pracy, zamiast wyciągania pala, w
„ wodzie go przycinaią że go niewidać, ale takowy pal
„ przycięty, zawsze iest dla defluitacyi szkodliwy, bo cho-
„ ciaż za wielkiey wody można go przeyść po wierzchu,
„ ale gdy woda iest mała, lub gdy biegąc taż woda zie-
„ mię około pala będącą podmyie, pal wyższym zaraz sta-
„ nie się, i dla statkow zostanie niebespiecznym, należy
„ więc takowe pale z gruntu wyciągać.

„ Co się zaś tycze młynow na tych rzekach będących
„ te ieżeliby zostać miały bez Sluz, byłyby wcale deflui-
„ tacyą tamuiącemi, a za tym poznosić ich należy, lecz
„ ieżeliby przy każdym młynie, Sluzy porządne były po-
„ robione, ale Sluzy nie z iednym zamknięciem, lecz z
„ podwoynemi wrotami, gdyby były pofundowane tak, aże-
„ by każdy Statek z łatwością bez żadnego niebespieczeń-
„ stwa mogł każdą Sluzę przechodzić, na ten czas młyny te
„ nie tylko szkodliwemi nie byłyby, ale owszem pomocne
„ do defluitacyi zostały, bo głębsza woda przez nie utrzy-
„ mywałaby się na rzekach ale zawsze dodaię to, że Sluzy
„ powinny bydź z sowitym zamknięciem, gdyby Statek
„ niedoświadczał niebespieczeństwa, będąc przymuszony
„ spadać z wyższey wody na niższą.

„ Gdy doświadczenie pokazuie, że nie tylko na Kana-
„ łach, ale i na Rzekach bywaią latem tak małe wody,
„ że Statki z ciężkośoią iść mogą osobliwie w gorę prze-
„ ciwko wodzie, więc w kopaniu Kanału Muchawieckie-
„ go, ſtarać ſię o to koniecznie potrzeba, ażeby brzegi
„ Kanału z wykopaney Ziemi tak były ułożone, gdyby
„ końmi Statek ciągnąć można było, bo to ieſt wielka po-
„ moc płynącym, kiedy czy to dla małości wody, czyli
„ dla uładowanego zbyt Statku, ciągnąć tenże Statek w
„ gorę pod wodę można będzie, należy więc i tego w ko-
„ paniu Kanału pilnować, gdyby Ziemia z Kanału wyrzu-
„ cana, porządnie była ułożona, a brzegi Kanału ſpadzi-
„ ſtość mieć powinny, dla tego ażeby Ziemia na nich le-
„ żała, ciężarem ſwoim nieobſypywała ich, gdzie zaś takie
„ ſą mieyſca, że woda z błot do Kanału wpadać powinna
„ tam przerwy zoſtawione bydź maią, i na tych przer-
„ wach moſty porobione bydź muſzą.

„ Powiedziawſzy więc to, w czym niedokładną exe-
„ kucyą roboty Kanałowey bydź upatruię, i to powiedzieć
„ iako Obywatel Prowincyi Litt: do Skarbu Publicznego,
„ (ktoremu ta robota tyle iuż koſztuie) Podatkami przy-
„ kładaiący ſię, maiąc Prawo i Obywatelſką powinność,
„ kończę moie uwagi natym, iż ieżeli tym ſpoſobem iak
„ dotąd, robota tego Kanału poydzie, zdaie mi ſię, że on
„ albo nigdy porządnie dokończonym niebędzie, albo do-
„ kończy ſię bardzo nieprędko; rozumiałbym więc, że w
„ kontynuacyi tego Kanału, takby poſtąpić należało: Wy-
„ brać oſoby do tego zdatne i maiące praktykę, i doda-
„ wſzy im Inżenierow zalecić; gdyby tego Kanału z koń-
„ ca w koniec, owſzem zacząwſzy ieſzcze od Brześcia
„ Litt: aż do ſamego Pińſka zrobili doſkonałą wcałym tym
„ przeciągu Luſtracyą, zaſtanawiaiąc ſię nad każdym pun-

38

„ ktem, z dostateczną uwagą, co w ktorym mieyscu robio-
„ no bydź ma, iak głęboko Kanał gdzie kopany bydź po-
„ winien, gdzie iaka Sluza budowana bydź powinna?
„ ktory młyn, i ktora grobla, zostać może a ktory znie-
„ siony bydź powinien, Dyrekcya linii Kanałowey czy taż
„ sama zostać może, czyli też w niektorych mieyscach od-
„ mienioną bydź powinna? iednym słowem Lustracya ta
„ z końca w koniec od Brześcia aż do Pińska przez tych
„ iednychże Lustratorow zaczęta i dokończona bydź po-
„ winna, i tych Lustratorow obowiązkiem byż ma, koszt
„ na dokończenie tego Kanału stosownie do roboty iaka w
„ ktorym mieyscu wypadać będzie wyrachować, a gdy ta-
„ ka Lustracya odbytą zostanie i koszt na dokończenie tey
„ roboty wyrachowanym *circiter* będzie, na ten czas radził-
„ bym, aby Kommissya Skarbu W. X. Litt: szukała Kom-
„ panii z kilku Osob złożoney, lub Antreprenera ie-
„ dnego dostateczny Maiątek czyli Kaucyą Bankierow ma-
„ iącego i czy to z Kompanią, czy to z Antreprene-
„ rem iednym; ażeby zrobiła Kontrakt na zupełne tego
„ Kanału dokończenie, i ubespieczywszy się względem ca-
„ łości Skarbu, ażeby wypłacała częściami, lub razem u-
„ mowioną, Kontraktem Summę, a Kompania czyli An-
„ treprener, aby dyrekcyą tey roboty prowadzili, obowią-
„ zkiem byłoby tylko, Kommissyi doglądać, ażeby wszy-
„ stko gruntownie, mocno, porządnie, i zupełnie według uczy-
„ nionego kontraktu robiono było.

„ Tym sposobem Rzplta wiedzieć będzie dowodnie,
„ wiele ten Kanał kosztować będzie, a Antreprener czyli
„ Kompania starać się będą musieli, aby robota szła pospie-
„ sznie i tak względem kosztu iako też względem dokła-
„ dności roboty pilność swoią przykładać będą musieli,
„ inaczey robiąc Skarb Publiczny pewności żadney niema

„ kiedy

„ kiedy ten Kanał będzie ſkończony i iak wiele na niego
„ wyidzie Summy; widziemy albowiem, że od Roku 1776.
„ na kopanie tego Kanału, wyznaczono ieſt co Rok po
„ 60,000. Zło. Pol: do daty więc to ieſt do Roku 1788.
„ kończy ſię lat 12. a zatym ieżeli co Rok funduſz ten
„ na Kanał był wydany; wyſzło więc Summy 720,000. Zło:
„ Pol: a przecież widziemy, że Kanał ieſt tak nieſkoń-
„ czony, iż małemi nawet Statkami (iako to ieſt opiſano w
„ Dziennikach handlowych) płynąć niemożna, trzeba te-
„ dy odmienić ſpoſob exekucyi kopania tego Kanału, albo
„ według przełożonych przezemnie uwag albo według innego
„ ſpoſobu, ieżeliby ktory lepſzy mogł bydź wynaleziony.

„ Nigdy atoli niebyłbym tego zdania, ażeby funduſz
„ okrągły naprzykład 60,000. Zło: Pol: był tylko corocznie
„ wyznaczony, i gdyby Skarb publiczny ani mniey ani
„ więcey niebył mocen na tę robotę co Rok expenſować,
„ bo takie okrągłe wyznaczenia, bydź mogą okazyą, że iak
„ nieſpoſobnego lata do kopania, funduſz ten może bydź
„ bezſkutecznie wyexpenſowany, tak innego lata gdy wię-
„ kſza do kopania ukaże ſię ſpoſobność, funduſz ten nie-
„ mogąc bydź powiękſzonym mało uczyni ſkutku; zdaniem
„ więc moim dyrekcyą tey roboty tak urządzić należy,
„ ażeby Rzplta i Skarb publiczny odtąd wiedzieć mogli,
„ wiele do dokończenia tey roboty Kanałowey wyłożyć będą
„ powinni, i gdyby była pewność, że w przypadku niedo-
„ kładney roboty, poprawić ią nie będzie Skarbu publiczne-
„ go obowiązkiem; tych zaś obydwoch pewności, zdaie
„ mi ſię iż mieć niemożna inaczey, tylko zrobiwſzy o-
„ golny kontrakt do dokończenia tego Kanału z Kompanią
„ czyli Antreprenerem iakim.

„ Gdy te Uwagi moie względem roboty Kanału Mu-
„ chawieckiego przekładam, żądam razem, ażeby nikt

„ nie myślił, że obwiniam w tym Kommissą Skarbu Lite-
„ wskiego, owszem oddaię sprawiedliwość Prześwietney
„ tey Magistraturze, iż wszelkiego dokłada starania, aże-
„ by ta robota szła doskonale, lecz gdy ta Magistratura
„ iest zawsze mieyscową i *in corpore* wiedzenia czego z
„ mieysca wychylić się niemoże. wysyłanym tedy Lustra-
„ cyom osob poiedynczych a nayczęściey praktyki w ta-
„ kowych dziełach nie maiących wierzyć musi, i to de-
„ cyduie, co ktora Lustracya iey przyniesie, więc dziwić
„ się nietrzeba, że robota tego Kanału do tych czas wie-
„ le Skarbowi Publicznemu kosztuie i iest niedokładną, i
„ mnie się zdaie, że będzie toż samo do końca, skoro Skarb
„ Publiczny sam przez siebie, robotę tę kontynuować bę-
„ dzie, bo może bydź nawet i to przeszkodą, do dobrey
„ tego Kanału exekucyi, iż robota ta wymaga ciągłey i
„ systematyczney iednostayności, a skład osob Kommissyi
„ Skarbowey odmienia się co dwa lata, i nawet Dozorcy
„ Kanałowi odmieniaią się często, przedaiąc mieysca swo-
„ ie tak, iak i drudzy Officyanci Skarbowi.

” Wiadomy także iestem roboty Kanału Telechań-
” skiego JW. Ogińskiego Hetmana Wielkiego Xięstwa Li-
” tewskiego, lecz gdy ten Kanał rozpoczęty iest własnym
” tego gorliwego Obywatela kosztem, więc w dyrekcyi
” linii iego i w sposobach roboty około tegoż Kanału, ie-
” żeli są iakie wady, mowić o nich nie wypada, to tylko
” wyrazić powinienem, że ten Kanał Telechański iest ro-
” wnie potrzebny, iest rownie pożyteczny, iak Kanał Mu-
” chawiecki, otworzony on iest także z końca w koniec
” od rzeki Jasiołdy do rzeki Szczary, i iuż w wielu miey-
” scach z zupełną szerokością i z zupełną głębokością iest
” zrobiony, byłby nawet ten Kanał dawno iuż dokończonym
” gdyby Dobra tegoż JW. Hetmana za Kordon Rossyiski

" odeszłe niebyły iemu tam skonfiskowane, z tamtych bo-
" bowiem Dobr Intrata do 400,000. Zło: Pol: na Rok wy-
" nosząca, po większey części na tę robotę była obracaną,
" i ten tak znaczny koszt na kopanie tego Kanału wyłożo-
" ny, iest bez żadnego skutku tak dla Rzpltey iako też
" dla samego JW. Hetmana, ktory lubo na Seymie 1768.
" ma Konstytucyą Folwark Lachwszyn (przez ktorego bło-
" ta Kanał wspomniony częścią przechodzi) z Krolewszczy-
" zny w dziedzictwo zamieniaiącą, z przyczyny iednak
" nie dokończonego tego Kanału, Konstytucya wspomniona
" uskutecznioną nie iest, i JW. Hetman tę swoią Krole-
" wszczyznę poddaie zawsze pod Lustracyą, i sowitą kwar-
" tę z niey opłaca; gdy zatym Kanał ten. iest rownie iak
" i Muchawiecki potrzebny i gdy dokończyć iego JW.
" Hetman dla zmnieyszonych swoich przez odeyście Dobr
" za Kordony dochodow, nie wiem czy będzie miał sposo-
" bność, wypada zatym, że i ten Kanał Rzplta dokończyć
" byłaby powinna, a rozumiem że JW. Hetman, tyle iuż
" dawszy dowodow gorliwości swoiey o Dobro Oyczyzny,
" powrotu łożonego na ten Kanał expensu żądać nie będzie,
" i dokończyć ten Kanał kosztem Skarbu Publicznego pozwoli.

" Nakoniec iako znaiomy pozycyi dostatecznie tych
" obydwoch Kanałow, mam za powinność i to ieszcze do-
" dać, że chcąc żeby te obydwa Kanały były zupełnie
" Kraiowi naszemu pożyteczne, trzeba ieszcze zrobić kom-
" munikacyą, między rzekami Horyniem iuż ze Słuczą złą-
" czonym, a rzeką Styrem, i rzeką Strumieniem pod Pińsk
" płynącym, a to dla tego, iż ponieważ rzeka Słucz ma
" brzegi okryte Lasami Dębowemi na Towar Zagraniczny
" zdatnemi, rzeki zaś Horyń i Styr maią brzegi ziemi
" żyzney co do zboża; więc temi rzekami naywięcey To-
" warow spławianych bydź może, i praktyka iuż to poka-

" zała, że z tych rzek naywięcey Towarow do Kanału
" Rzpltey wchodzi, lecz iedna wielka dla handluiących ieſt
" dotąd niewygoda to ieſt, ponieważ rzeka Styr nie idzie
" do ſamego Pińſka, ale kilka mil niżey od niego około
" Wſi Berefcow wpada do Prypeci, Rzeka zaś Horyń złą-
" czona z rzeką Słuczą, podobnież nie idąc do Pińſka kil-
" kanaście mil niżey około Miaſteczka Dawidgrodka wpada
" także do Prypeci; więc Towary, ktore temi rzekami z
" Wołynia płyną, nie mogą weyść ani w ieden, ani w dru-
" gi Kanał pierwey, aż ſpuściwſzy ſię do Prypeci, tą rze-
" ką w gorę przeciwko wody płynąć muſzą ku Pińſkowi, i
" tam poſzedłſzy, iedne ktore chcą iść do Krolewca, te-
" dy rzeką Jaſiołdą do Kanału JW. Ogińſkiego Hetmana,
" ktore zaś do Gdańſka, tedy rzeką Piną do Kanału Rzpltey
" trafiać ſą obligowane; że zaś pod wodę rzeką Prypecią
" iść muſzą, więc czaſu wiele na tym tracą, a opoźniwſzy
" ſię, na Kanale potym oſychaią, i ztąd robi ſię dwuletni
" Handel, czego unikaiąc niektorzy Kupcy lądem zimą
" Towary ſwoie od rzeki do rzeki przewożą dla tego, aże-
" by zaraz za pierwſzey wody w Kanał weyść mogli.
" Ułatwiaiąc więc tę dla handluiących niewygodę, trzeba
" zrobić kommunikacyą od rzeki Horynia, w tym miey-
" ſcu gdzie ſię iuż ze Słuczą złączyła (a to wypadnie
" po niżey Miaſteczka Dąbrowicy) do rzeki Styru lub od-
" nogi iego nazywaiącey ſię Proſtyrno (co wypadnie około
" Wioſek Serniki lub Iwańczyce nazywaiących ſię, ztam-
" tąd zaś ſą iuż Kommunikacye wodne od rzeki Strumienia
" ku Pińſkowi, rozſzerzyć one i pogłębić tylko należałoby.
" Ta zaś nowa kommunikacya, ktorą na nową zrobić trze-
" ba, będzie tylko trzy lub naywięcey cztery mile długa,
" ale wypadnie ſamemi błotami, a zatym koſztowną bydź
" nie może, wielką zaś dla handluiących uczyni zręczność,
" bo przez nię ułatwi ſię, że Towary Wioſną z Rumu wy-

„ szedłszy, będą mogły stawać, u Portow swoich, gdzie
„ będą przeznaczone iednego Roku, gdyż niebędą obligo-
„ wane spuszczać się w niż do Prypeci i trafiać znowu do
„ Kanałow tą Rzeką w gorę, ktora na wiosnę bardzo sze-
„ roko rozlewa, płaszczyzną zaś i Lasami tak płynie, że
„ w gorę idąc iest bardzo do spławu na wiosnę niewygo-
„ dna. Jednym słowem ta mała kommunikacya iest tak
„ potrzebną, że obydwa Kanały sowicie pożytecznemi sta-
„ ną się Krajowi; trzeba więc ią koniecznie uskutecznić,
„ ale robiąc przez Antrepryzy ogolnemi na całe Dzieło Kon-
„ traktami, nie zaś szczegulną exekucyą, bo taki spo-
„ sob wiele Skarbowi kosztuie, o dobroci Roboty nieupe-
„ wnia, i dokończenie Dzieła czyni przeciągłym. Nietyl-
„ ko zaś te dwa Kanały wyżey wyrażone i kommunika-
„ cyą, ktorą tu proponuię, ale nawet czyszczenie rzek i
„ inne tym podobne roboty, ieżeliby kiedy Rzplta robić
„ one zamyślała, zawsze radziłbym robić ie ogulnemi Kon-
„ traktami przez Kompanie czyli Antreprenera, nigdy zaś
„ przez szczegulną Skarbową Exekucyą.

Z tych zaś Uwag wypadać zdaie się Konkluzya, ażeby Kommissya Skarbowa ogłosiwszy się wprzod przez Uniwersały szukała iakiey Kompanii czyli Antreprenera iednego, ktoryby pod Ewikcyą z Dobr czyli pod Kaucyą Bankierow ugodziwszy się ogułem, robotę tę dokończyli, inaczey Dzieło te iść będzie opieszale, Lustracye tey roboty będą bezskuteczne, chociaż kosztowne (tak iak iednego z Kommissarzow Skarbowych, ktory za to, że Lustracyą tego Kanału odbył, wziął na drogę Zło: Pol: 6,000.) i koniec tey roboty będzie zawsze dalekim.

Na Pensyą N. Krolewicow Pol: Xiążąt Saſkich należało za Rat cztery Zło: Pol: 178,666. gro: 20. Tymże zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 7,196. gro: 8. ⅔ Na to wypłacono tylko Zło: Pol: 65,631. gro: 8. ⅓ Zostaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 120,231. gro: 20. ⅓ co także ieſt aktualnym Skarbu Litt: długiem, i oto podana ieſt do Deputacyi naſzey od plenipotenta tychże Xiążąt Nota.

Na Chorągiew Trybunalſką za Rat czery należało Zło: Pol: 40,000. Teyże zaległości należało Zło: Pol: 1,611. gro: 3. ⅓ *In Summa* należało i wypłacono też ieſt zupełnie Zło: Pol: 41,611. gro: 3 ⅓

Na Prześwietną Radę Nieuſtaiącą z Jey Kancellaryą za lat dwie należało Zło: Pol: 260,000. Teyże Magiſtraturze należało zaległości Zło: Pol: 10,472. gro: 6. ⅘ · *In Summa* należało Jey Zło: Pol: 270,472. gro: 6. ⅘ Na co wypłacono ieſt Zło: Pol: 160,289. gro; 20. ⅙ Zoſtaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 110,182. gro: 10. ⅗ Co ieſt także iſtotnym do wypłacenia długiem. Komu zaś te Pieniądze należą w ſzczegolności, to Deputacya Examinuiąca czynności Rady Nieuſtaiącey, wſpolnie z Kancellaryą teyże Rady przeyrzawſzy Protokuł poda tabellę, czyli wyſzczegulnienie komu co należy, gdyby w przyſzły czas wiedzieć można komu te Pieniądze wypłacone bydź maią.

W tym mieyſcu Deputacya naſza niemoże zamilczeć tego, co Jey było donieſionym od Oſob Radę Nieuſtaiącą

ſkładaiących, że Kommiſſya Skarbowa w niedopłaceniu im Penſyi, robiła falcydye, ale nie zachowała ſprawiedliwey dla wſzyſtkich proporcyi, iednym albowiem zapłacono ieſt wſzyſtko zupełnie, drudzy przez część odebrali a inni nic niewzięli. Na koniec Deputacya naſza examinuiąc należącą i zaległą Radzie Nieuſtaiącey opłatę zapytała ſię Kommiſſyi Skarbowey o Penſyą Duchownego Senatora w Radzie, niewidząc iey detrunkowaney, bo zaſiadaiący na ten czas z Litwy JO. Xiąże Biſkup Zmuydzki, oney odbierać na fundamencie Prawa 1775. niepowinienby, a tu ią położoną znayduie: Takowe więc zapytanie naſze, Kommiſſya wzięła do roztrząśnienia i wyexplikowania ſię w późnieyſzym Rachunku.

Na Archiwum w Wilnie i czyſzczenia Niemna z reſzty Penſyi Konſyliarſkich za Rat cztery było funduſzu Zło: Pol: 40,000. Także zdawnieyſzych zaległości Zło: Pol: 1611. gro: 3. $\frac{1}{3}$ *In Summa* mogło bydź na ten funduſz Zło: Pol: 41,611. gro: 3. $\frac{1}{3}$ Na to wypłacono tylko Zło: Pol: 3,048. gro: 26. $\frac{3}{6}$ Położono więc do zapłacenia w liczbie zaległości Zło: Pol: 38,562. gro: 6. $\frac{5}{6}$ lecz że to nie ieſt żaden dług do zapłacenia, przeto w komput zaległości wchodzić niepowinien.

Na Penſyą Piſarza Skarbowego za Rat cztery należało i wypłacono Zło: Pol: 6,000. Co ſię zaś tycze Urzędu tego i obowiązkow iego na czas dalſzy, Deputacya Uwagi ſwoie wymieniła iuż powyżey.

42

Na dochod drągowego JO. Xiążęciu Staroście Brzeskiemu za lat dwa należało i wypłacono Zło: Pol: 8,000. że zaś ten expens iest w Xstwie Litewskim szczegulny, i Osoby Seymuiące nie wszystkie wiedzieć mogą, co on znaczy, przeto Deputacya nasza po krotce o nim tu czyni wiadomość, iż od dawnego bardzo czasu, bo ieszcze przed Unią Korony z Litwą, Starostowie Grodowi Woiewodztwa Breskiego Litt: mieli dochod, wybieraiąc w Brześciu Cło od statkow i drzewa Rzeką Bugiem płynących, że tedy to dla handluiących było szkodliwie, więc Konstytucyą 1764. zakazawszy te Cło wybierać, ze Skarbu bonifikować one postanowiła, Konstytucya zaś 1766, pod Tytułem *Warunek Dochodow Starostwa Breściańskiego* 4,000. Zło: Pol: dla Starostow Brzeskich co rocznie wypłacać za to naznaczyła.

Na Dochod z Kotłow Montwidowskich w Wilnie JO. Xiążęciu Biskupowi Zmuydzkiemu należało i wypłacono Zło: Pol: 3,600. Ten także Skarbu Litt: wydatek zkąd pochodzi, że wszystkim wiadomo bydź niemoże, przeto i iego Deputacya czyni obiaśnienie w ten sposob.

Proboszcz Montwidowski miał w Wilnie Juryzdykę swoią i wolność w niey szynkowania wszelkich Trunkow, ktorego Konstytucya 1717. Roku od płacenia nawet Czopowego do Skarbu od tych szynkowanych Trunkow uwolniła, gdy potym Konstytucya 1764. Titulo *Czopowe i Szelężne Woiewodztwa Wileńskiego* &c. &c. zakazała w Miastach pod Exakcyą Skarbową podpadaiących, Wolności szynko-

wania

wania Trunkow i utrzymywania Browarow bez płacenia Podatku Czopowego Skarbowi Publicznemu ustanowionego, więc i Proboszcz Montwidowski iuż tey wolności nie ma, w nadgrodę zatym tego Dochodu Kommissya Skarbu Lit: na fundamencie Konstytucyi 1764. po Zło: Pol: 1,800. temu Proboszczowi corocznie opłaca.

Na Pensyą JW. Wodzińskiego Biskupa Smoleńskiego procz dawnych zaległości należało za Rat cztery Złotych Polskich 40,000. Nato wypłacono Zło: Pol: 13,048. gr. 26. $\frac{3}{6}$ Pozostaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 26,951. gr. 3. $\frac{3}{6}$ Co także iest aktualnym Skarbu Lit: długiem.

SUMMA Ogolna należności Zł: Po: 10,772,151. gr. 15. $\frac{4}{6}$
SUMMA Opłacona - - Zł: Po: 9,913,362. gr 18. $\frac{2}{6}$

Wypadałoby więc według tey Tabelli Summy niedopłaconey Zło: Pol: 858,788. gr. 27. $\frac{2}{6}$ lecz że Deputacya nasza weszła w dystynkcyą tych zaległości, z ktorych iedne są aktualnym Skarbu Lit: długiem, drugie do wypłacenia nikomu nie należą, iako wyżey pod każdym Artykułem iest wymieniono, przeto takowe Zaległości nie czynią więcey iak tylko - - - Zł: Po: 741,969. g. 28.

Jako to:

	Sztabowi General:	Zł: Po:	93,568. g. 20. $\frac{1}{2}$
Departamentom	Marszałkowskiemu	Zł: Po:	107,548. g. 2. $\frac{1}{3}$
	Kanclerskiemu. -	Zł: Po:	98,379 g. 26. $\frac{1}{6}$
	Latus	Zł: Po:	299,496 g. 19.

43

Transport lateris	Zł: Po:	299,496.	g.	19.	
Marſzałkom Trybu:	Zł: Po:	6,951.	g.	3.	
Na Szkołę Rycerſką	Zł: Po:	62,811.	g.	5.	$\frac{2}{3}$
Inſtygatorowi Lit:	Zł: Po:	483.	g.	10.	
Na Poſłow Zagrani:	Zł: Po:	101,693.	g.	15.	
Marſzałkom Seymo:	Zł: Po:	6,187.	g.	21.	$\frac{1}{6}$
Piſarzo: Sądow Sey:	Zł: Po:	5,568.	g.	20.	$\frac{3}{6}$
Sekretarzowi Seymo:	Zł: Po:	1,412.	g.	20.	
Krolewiczom Polſkim	Zł: Po:	120,231.	g.	20.	$\frac{1}{6}$
Radzie Nieuſtaiącey	Zł: Po:	110,182.	g.	10.	$\frac{2}{6}$
Biſkupowi Smoleń:	Zł: Po:	26,951.	g.	3.	$\frac{1}{6}$
IN SUMMA facit	Zł: Po:	741,969.	g.	28.	

ktorą to Załegłość opłacić ażeby Stany Seymuiące co nayprędzey obmyślili ſpoſob, Deputacya naſza przełożyć do ſprawiedliwości Waſzey tę proźbę wzięła Rezolucyą, tym bardziey, że o tę Zaległość podane do niey ſą od rożnych oſob Memoryały.

Naſtępuie teraz w tey Drukowaney Tabelli Explikacya Deceſſow i Remanentow Skarbowych, ktore Deputacya naſza roztrząſnąwſzy takie Wam Stany Nayiaś: przynoſi tłumaczenie.

Cały ten Deces ktory ſię w tey Tabelli wymienia pod Numerem *1mo. 2do. 3tio. 4to, 5to. 6to. 7mo.* wynoſzący w gul Summę Zł: Po: 51,054. gr. $\frac{1}{6}$ ieſt Deceſſem iſtotnym

Skarbowi Lit: ginącym z przyczyn powyżey wyrażonych iak przy każdym Artykule wyszczegolniono Wam zostało.

Ten zaś ktory się wyraża słowami *pozostaie z Retentow dawnych iterum na Retentach wedle Rachunku* a wynosi Zło: Pol: 116,808. gr. 16. $\frac{1}{6}$ iest tego gatunku, że tylko z niego może bydź pozyskano to, co znayduie się reszty na W. JPanu Andrzeykowiczu czyli na Dobrach Jego przysądzonym, to iest Zło: Pol: 19,258. gr. 21. reszta zaś cała tego Remanentu to iest Zło: Pol: 97,599. gr. 25. $\frac{1}{6}$ ginie Skarbowi Lit: bo ta Summa zalega na Officyalistach dawnych, bez Kaucyi, i za poręczenia za Rządu ieszcze zeszłego Podskarbiego Tyzenhauza przyiętych, z ktorych iedni w służbie iuż nie znayduią się chociaż żyią, drudzy nawet iuż w życiu nie są.

W tym mieyscu, co się tyczë tych Zaległości, Deputacya nasza ieszcze iedną rozciąga uwagę, iż Konstytucya 1786 pod Tytułem *Zakwitowanie Kommissyi Skarbu W. X. Lit:* wyraziwszy wszystkie te Zaległości, lubo zaleca Kommissyi dochodzić onych na tych zawinionych Officyalistach, ale dodaie, *że ieżeli się ich maiątki okażą*, z taką więc klauzulą Skarb nigdy satysfakcyi mieć nie będzie bo nic łatwieyszego zawinionemu Officyaliście iak utaić Maiątek, gdyż przedawszy Dobra Summy naywiększe można ukryć przed wiadomością powszechną, *zdaie się zaś, że gdy Obywatel Obywatelowi zadłużywszy się nie ma czym oddać odpo-*

44

wiada Osobą, tym bardziey Skarbowi Publicznemu zawiniony Officyalista z osoby nawet swoiey czynić satysfakcyą powinien inaczey gdy takie i tym podobne dla zawinionych Officyalistow będą czynione łatwości, przykład iednych będzie zgorszeniem dla drugich, i Skarb Publiczny zawsze szkodować musi.

Zostaie Remanentem do pozyskania *idq*; na Officyalistach Repartycyi Zmudzkiey Czartoszewskim i Rutkowskim Zło: Pol: 11,881. gr. 25. Na JPanu Klikowiczu bywszym Superintendencie Jurborskim i Jego Kawencie W. Oskierce procz części Skarbowi Jego Krolewskiey Mci należącey na Skarb Rzpltey Zło: Pol: 176,912. gr. 12. ⅔ Na JP. Piorze Exaktorze Wileńskim i iego Kawencie W. Narbucie Zło: Pol: 84,215. gr. 22. ⅚ W Skarbie Koronnym Cła od Kupcow Litewskich za Paszportami idących Złotych Polskich 10,308. gr. 27. ⅓ Na Składzie Tabacznym Wierzbołowskim Zło: Pol: 229. gr. 14. *In Summa* Zł: Po: 283,548. gr. 11. ⅚ Ta Summa iest cała do pozyskania i ona iest prawdziwym Skarbu Lit: Remanentem. Drugi Remanent prawdziwy iest ten, co zostawało w Kassie *in natura* to iest Zł: Pol: 362. gr. 27. ⅚ a tak Remanentu w ogul było w Skarbie Lit: Zł: Pol: 283,911. gr. 8. ⅘.

Summa tedy ogolna Expensow, Decessow, Retentow i Remanentow wynosi tak, iak Percepta to iest Złotych Polskich, 10,365,136. gr. 15.

Następuie teraz Rachunek z funduszu umorzenia Długow Rzpltey i ten Rachunek Deputacya nasza przeexami-

nowawſzy oddać powinna ſprawiedliwość Prześwietney Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: iż w tey okoliczności poſtępowała z iak naywiękſzą oſtrożnością, tak dalece, że Deputacya naſza nic w tym Rachunku do zaſtanowienia ſię nieznalazłſzy, przeczyta Wam ten Rachunek i na nim zakończy ſię Relacya Deputacyi naſzey z examinowania tych dwoch lat to ieſt 1787. i 1788.

PERCEPTA DWOLETNIA.

Z Czynſzu Emphiteutycznego z Staroſtw. - - - Zło: Pol: 179,197. g. 4. $\frac{1}{3}$

Ex ſubſidio Charitativo od Duchowieńſtwa. - - - Zło: Pol: 200,000. - -

Z Odłożenia Skarbu Rzpltey Zło: Pol: 500,000. - -

SUMMA Percepty - - Zło: Pol: 879,197. g. 4. $\frac{1}{3}$

Expens tego w dwoch latach *idq;*

NAYJAŚNIEYSZEMU PANU podług Konſtytucyi 1784. Roku Dochod *ſubſidii Charitativi* determinuiącey. - - - Zło: Pol: 200.000. - - -

Nayiaśnieyſzym Krolewiczom Polſkim Xiążętom Saſkim na oſtateczną ſatysfakcyą Długu pierwſzego, Dekretem Kommiſſyi Likwidacyiney przyznanego. - - - - - Zło: Pol: 386,091. g. 15. $\frac{1}{6}$

Sukcessorom Hrehorego Ogińskiego za Konst: 1784. Roku. Zło: Pol:	28,333. g. 10. -	
JW. Hrabi Reokurowi w stopniu JW. Borcha Podkanclerzego Koron: będącemu, na satysfakcyą długu Dekretem Kommissyi Likwidacyiney przyznanego. - - - - - Zło: Pol:	87,806. g. 1. $\frac{2}{6}$	
Na Fundusz Prześwietney Kommissyi Edukacyiney za Dług JP. Hołowczycowi Dekretem Kommissyi Likwidacyiney przysądzony. - - - Zło: Pol:	25,000. - -	
Sukcessorom W Romera za Dekretem Kommissyi Likwidacyiney Dług rekognoskuiącey Zło: Pol:	47,097. g. 15. $\frac{1}{6}$	
W. Sulistrowskiemu Długu Dekretem Kommissyi Likwidacyiney przyznanego. - - Zło: Pol:	51,868. g. 22.	
JP. Korbutowi reszty Długu przez Kommissyą rekognoskowanego. - - - - - - Zło: Pol:	3,000. - -	
N. N. Krolewiczom Polskim na Dług *in quantitate* - - - Zło: Pol:	134,000. *respective*	
Skarbu Lit: udzielnym Dekretem Kommissy Likwidacyiney rekognoskowaney, wypłacił Skarb. - - - - - Zło: Pol:	50,000.	

Summa Expensy z Fundufzu umorzenia Długow Rzeczypospolitey *efficit.* - - - Zło: Pol: 879,197. g. 4.

Tu w tym mieyscu Deputacya nasza to tylko winna iest dodać, że ponieważ długi Rzpltey o Skarb Litewski opieraiące się wkrotce zniesione zostaną, więc Skarb Litt: tegoż samego Fundufzu użyć będzie mogł na wyplacenie rożnym Departamentom tych zaległości ktore w powyższym wyszczegulnieniu są Wam S. N. doniesione.

To co w tey drukowaney Tabelli na czwartey stronie iest wyrażono pod Tytułem *Klarygacya Podatkow rożnych w Prowincyi W. X. Litt: &c:* iak naszego Examinowania tak i Wam S. N. doniesienia nie iest potrzebne, bo to Kommissya Skarbu Litt: wyraziła *Projective*, i tylko dla tego, ażeby zaczynaiąca w Roku 1788. Seymować Rzplta, miała wiadomość że aktualna na ten czas Skarbu Litt: Percepta uszczuploną zostawszy rożnemi okolicznościami iak Wam w tey relacyi iest opowiedziano, była daleko mnieyszą od Expensy ktorą Prawo 1776. wyraźnie naznaczyło, lecz Bogu chwała, iż Seym Nasz zaraz w początkach swoich zaczął myśleć, iak o powiękfzeniu Skarbow Rzpltey, tak też o dokładnieyszey na całość tychże Skarbow baczności.

N. S. gdyby Deputacya nasza skończyła była Dzieło swoie na Examinowaniu tych dwoch lat, w tym mieyscu

46

powinnaby przynieść Wam doniesienie o zaskarzeniach na Dekreta Kommissyi Skarbu Litt: z ktorych zaskarzeń iest nayważniesze W. JP. Oskierki Pułkownika Woysk W. X. Litt: bo te łączy skargę Obywatela o krzywdę swoią, z krzywdą samegoż Publicznego Skarbu, lecz gdy za przeciągnieniem się Seymu naszego aż dotąd, Duputacya nasza miała znowu Wasze zlecenie examinować Kommissyą Skarbu Litt: z dwoch lat poźnieyszych to iest 1789. i 1790. więc iuż te wszystkie zaskarżenia, ażeby Wam doniesione były, będą miały mieysce po zakończeniu Relacyi naszey z dwoch lat ostatnich, teraz tylko Deputacya nasza przeczyta Wam iakim sposobem rachunek Kommissyi Skarbu Litt: z tych dwoch lat examinowany podpisała, a to w tych słowach.

My Senatorowie i Posłowie od Stanow Rzplitey na Seym 1788. Roku zgromadzonych do Examinowania czynności Kommissyi Skarbu W. X. Litt; Delegowani, takowy Rachunek co do Prowentow Cła Czopowego i Dochodu Tabacznego od dnia 1. Miesiąca Marca 1786. Roku, do dnia ostatniego Miesiąca Lutego 1788. Co zaś do podatkow Taryffowych zacząwszy od Raty 7browey 1786. do Raty Marcowey 1788. Roku *inclusive* z nią tudzież co do Expensow z lat dwoch zupełnych wyprowadzony, od Kommissyi Skarbu W. X. Litt: Nam podany przeczytawszy, nim do podpisania iego przystąpiliśmy, mamy za powinność z obowiązkow Prawa i przysięgi naszey, wyrazić w

tym

tym mieyſcu niektore względem Adminiſtracyi Skarbu W. X. Litt: Uwagi i one Stanom Zgromadzonym donieść to ieſt, iż ponieważ pieniądze Skarbu publicznego ieſt to rzecz tak święta, że niemi nikt arbitralnie bez pozwolenie Prawa ſzafować niemoże, i każdy ktory ſię tego domyśla, odpowiedzieć naywyżſzey Władzy ieſt obligowany, więc Delegacya naſza przeglądaiąc Rachunki Skarbu Litt: znayduie, iż Kommiſſya Skarbu W. X. Litt: w Oſobach dawnieyſze kompleta ſkładaiących, i iuż *in functione* nieznayduiący..., niepilnuiąc ściśle Prawem przepiſanych prawideł, ſtała ſię okazyą Skarbu publicznego w niektorych Artykułach iako to:

Dawnieyſze Kommiſſye Officyaliſtow Skarbowych bez Kaucyi i żadnego zaparęczenia niektorych przyiąwſzy, gdy ciż Officyaliści w deces wpadli poſzukiwać ſzkody Skarbowey niemaiąc naczym, te Deceſſowe Summy wprzod Remanentem w Rachunkach na Seymie podawały, potym nakoniec Dekretami ſwoiemi *pro invindicabili* uznały i takowe Summy Skarbowi Publicznemu iuż zaginęły.

Dawnieyſza Kommiſſya Summy Dekretem Kommiſſyi Seymowey na zawinionych Officyaliſtach ſądzone, zamiaſt pozyſkania co nayprędſzego, na Raty podzieliwſzy, częściami odbierać poſtanowiła, co i teraźnieyſza nieodmieniaiąc dopełnia.

Dawnieyſze Kommiſſye Funduſz na Allewiacye, Konflagraty i powrocenie przebranych Ceł Prawem wyznaczo-

ny, na rożne extra Expensa Prawem niezastrzeżone expensowały i teraźnieysza toż samo czyniła.

Dawnieysze Kommissye Officyalistow nowych chociaż wprawdzie do Administracyi Skarbu potrzebnych, lecz bez pozwolenia Stanow ustanawiać się niemogących pokreowały i pensye im wyznaczały, co i teraźnieysza dopełnia. *W tym mieyscu Deputacya zgodziła się nato, ażeby ci Officyaliści do dalszey woli Stanow oddaleni nie byli.*

Dawnieysze Kommissye Officyalistom maiącym naznaczone Prawem Kapitulacye, one popodwyższała bez wiadomości Seymu, a teraźnieysza ten układ exekwuie, i Deputacya znayduie że te Kapitalacye są szczupłe i podwyższenia potrzebuią na wzor Koronnych.

Plenipotenta swoiego do pilnowania spraw w Assessoryi W. X. Litt: gdzie ustawiczne między Dobrami Ziemskiemi i Krolewskiemi idą procedera, a z ktorych częste dla Skarbu publicznego wypadaią decessa dla pilnowania tychże procederow Kommissya nietrzymała, exkuzuiąc się, że nato wyraźnego niemiała Prawa; *Deputacya zaś uznaie tego Plenipotenta koniecznie potrzebnym.*

Na Starostwie Opeskim ktorego część sądzona do Dziedzictwa, ale ieszcze nieultymarnym Assessoryi W. X. Litt: Dekretem, bo Strony ieszcze oto nie skończyły procederu, Kommissya dawnieysza Skarbu Litt: za wcześnie pomnieyszyła kwartę.

Dochod Czopowego z Miaſt pod Exakcyą podpadaiących, że Expenſa *fundi* znaczne dla Skarbu czyni, więc ten dochod albo całkiem licytować należy, albo ſpoſobem Kommiſſyi Skarbu Koronnego od Trunkow Zagranicznych wybierać kazać Cło i Czopowe na Komorach, a Kraiowe tylko zalicytować Trunki Kommiſſya zdaie ſię bydź w obowiązku.

Importancya Dochodow Celnych nie tylko że ieſt bardzo koſztowna, bo piąty groſz całego zabiera Dochodu, ale ieſzcze wyciąga czętey Luſtracyi, ściśleyſzego dozoru i dokładnieyſzego powinności dla Celnych Officyaliſtow opiſania a to dla zapobieżenia tym ſzkodom, ktore ſię z przypadku JP: Klikowicza Superintendenta Jurborſkiego wydarzyły, a ktorym podobne i w dalſzym czaſie wydarzać ſię mogą, oſobliwie gdy ſama Magiſtratura Skarbowa patrzeć oboiętnie będzie na Officyaliſtę w deceſſa wpadaiącego.

Inſtruktarz Celny nowo przez Kommiſſyą Skarbu Litt: ułożony, ieſt dla Handlu Prowincyi Litewſkiey uciążliwy, ktory potrzebuie zaſtanowienia i poprawy.

Na Handluiących w Wielkim Xięſtwie Litt: nałożono ieſt tymże Inſtruktarzem płacić od każdego Złotego dochodow Celnych, dwa groſze Kwitowego, ieden groſz Wizy, i ieden groſz Akcydenſu co ieſt iſtotnie nowym dla obywatelow Podatkiem cztery groſze od Złotego wynoſzącym a Handel niezmiernie ściſkaiącym.

W Opłaceniu należących podług Prawa Pensyi rożnym, gdy Skarb Litewski dostarczaiącym bydź się nieokazał na wszystko, z nierowną proporcyą dla wszystkich zatrzymywano było niedopłacenie, iednym albowiem zapłacono wszystko, drugim część, a innym nic nie dano.

Reparacya Zamku Grodzieńskiego ogułem położona bez okazania szczegulnych tey reparacyi Expensow w co iednak Deputacya weyrzeć chciała.

Burgrabia i Stroże Zamku Grodzieńskiego w Funduszu na reparacyą mieścić się maiący, położeni są udzielnie w Expensach Skarbowych na co wyrażnego Prawa nie było.

Na opłaconą część zaległey Pensyi JW. Gadomskiemu Marszałkowi przeszłemu Seymowemu na Zło: Pol: 3,333. gro: 10. nie złożono Kwitu, ktory zapewne poźniey się złoży, a tak zastrzega się tylko gdyby niebyło w tym mitręgi.

Robota i kontynuacya Kanału Muchawieckiego potrzebuie dokładnieyszey Exekucyi i nie tak kosztowney Lustracyi iak była iednego z Kommissarzow Skarbu Litewskiego Zło: Pol: 6,000. kosztuiąca, a ktora żadnego pożytku nie przyniosła.

To tedy wszystko iako poprawy potrzebuiące do decyzyi Stanow maiąc w mieyscu swoim podać, tu wyrażamy dla tego, ażeby przyszłych da Bog Seymow Delega.

cye, uwiadomione zoſtały nad czym Delegacya naſza ſwoie zaſtanowiła uwagi i co poprawionym w Adminiſtracyi Skarbu W. X. Litt: bydź koniecznie powinno, a ieżeliby na teraźnieyſzym Seymie wſzyſtkich wyżey wyrażonych Artykułow poprawić nieprzyſzło, tedy na dalſzych Seymach Stany zgromadzone poprawić one zapewne przez miłość Dobra Publicznego ſtarać ſię będą.

Gdy zaś ſpodziewamy ſię, że naſtępne Delegacye w Examinowaniu czynności Kommiſſyi Skarbu Litt: nieżałuiąc pracy ſwoiey, ieżeliby iakie doſtrzegli omyłki, znowu podać one dla wiadomości poźnieſzym od ſiebie Delegacyom ſtarać ſię będą, tak my wyrażamy powyżſze omyłki, dla tego, ażeby Delegacya po Nas *immediate* naſtępuiąca, miała wiadomość cośmy poprawy wymagaiącego znaleźli, zakończywſzy zaś tym ſpoſobem reflexye naſze, Remanenta Skarbowi należące do przyſzłego Seymu pozoſtałe ſpecyfikuiemy iak naſtępuie.

Gotowizną w Kaſſie pozoſtałych - - -	Zło: Pol:	362. g. 27. ⅞
Na Retentach zaś iako to:		
Na zmarłym Czartoſzewſkim Superintendencie Zmudzkim i Jego Poręczniku JP. Fronckiewiczu. - -	Zło: Pol:	5.926 g. 20.
Na JP. Rutkowſkim taraźnieyſzym Superintendencie Zmudzkim. - - -	Zło: Pol:	5.955. g. 5.

49

Na JP. Klikowiczu Superintendencie Jurborſkim, Jego Poręczniku W. JP. Oſkierce, Kommendancie Jazdy Narodowey tudzież innych Oſobach do tego Deceſſu przyczyniaiących się. - - - - Zło: Pol: 176,912. g: 12. $\frac{4}{6}$

Na JP. Piorze Exaktorze Wileńſkim i Jego Poręczniku W. JP. Narbucie Chor: Lidzkim podług Dekretu z nim zapadłego Zło: Pol: 84,215. g. 22. $\frac{2}{6}$

W Skarbie Koronnym dla Skarbu Litewſkiego za Cło od Kupcow Litt: za Paſzportami iadących. - - - Zło: Pol: 10,308. g. 27. $\frac{2}{6}$

Na ſkladzie Wierzbołowſkim z Prowentu Tabacznego. Zło: Pol: 229. g. 14.

Udzielnie zaś za Dekretem Kommiſſyi Seymu 1780. Roku naznaczoney na Dobrach JP. Andrzeykowicza długu do extenuacyi - - - - Zło: Pol: 19,208. g. 21.

Na JP. Buynickim Zawiadowcy Dobr Poſtawſkich wedle kalkulacyi wylikwidowanego deceſſu - - - Zło: Pol: 26,310. g. 13.

Na dawnieyſzych Officyaliſtach iako to: Orzeſce, Czyżu Zdzietowieckim, Kryſzpinie, Gorſkim, i innych wedle Dekretow Kommiſſyi Seymowey i Rachunkow *ad vindicandum.* Zło: Pol: 71,289. g. 12. $\frac{1}{6}$

IN SUMMA na Retentach w Remanencie i w Gotowiznie. Zło: Plo: 400,719. g 24. $\frac{5}{6}$

Reſztę procz wyżey wyrażonych Uwag naſzych, i wymienionych artykułow, tak Przychod iako też i Rozchod z Produkowanemi Kſięgami i z Kwitami zweryfikowawſzy i zgodne znalazłſzy, ten Rachunek rękami właſnemi podpiſuiemy: Dat w Warſzawie dnia 10. Grudnia 1788. Roku.

50

[illegible]